

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från:

Stockholmsmodellen av Trygga Trappan

En effektutvärdering av fastighetsägarsamverkans påverkan på brottslighet i
bostadsmiljöer

Urban Utveckling i samarbete med Svenska Bostäder, Stockholmshem, Skärholmens
Fastighetsägare och Stockholmspolisen

 Urban Utveckling

Om rapporten

Den här rapporten sammanfattar resultatet från en studie som har utförts av Urban Utveckling på uppdrag av bostadsbolagen Svenska Bostäder och Stockholmshem. Syftet har varit att utvärdera en brottsförebyggande metod som kallas för Trygga Trappan som Svenska Bostäder och Stockholmshem använder sig av i Skärholmens stadsdelsområden. Studien har finansierats av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och detta är en offentlig handling inom ramen för BRÅ:s ekonomiska stöd för utvärdering och uppföljning.

Projektledare och författare av rapporten har varit Tobias Karström, utredare på Urban Utveckling.

Beställare har varit Krister Bergh, säkerhetssamordnare på Svenska Bostäder, samt Maria Deroinus, säkerhetschef på Stockholmshem.

Projektet har utförts i samarbete med föreningen Skärholmens Fastighetsägare och Stockholmspolisen.

– Stockholm,
oktober, 2023.

Stockholmshem

Sammanfattning

De två allmännyttiga bostadsbolagen Svenska Bostäder och Stockholmshem har under 2021 initierat metoden Trygga Trappan i några av sina fastigheter i Skärholmens stadsdelområde. Trygga Trappan är en metod för att motverka förekomsten av ungdomsansamlingar i bostadsfastigheter och har sitt ursprung i Malmö, där bostadsbolaget MKB, Polisen och Malmö stad startade upp metoden 2017. Arbetsmetodiken innebar ursprungligen att fastighetsägare och Polisen upprätthåller ett avtal som ger Polisen rätten att bötfälla personer som vistas inom fastigheten olovligt ("trapphäng") för olaga intrång. Fastighetsägaren skall i sin tur sätta upp flygblad på entréporterna som tydligt informerar om samarbetet med Polisen och att trapphäng medför konsekvenser. I Malmöfallet så hade även kommunen som uppgift att arbeta proaktivt med personer som vistades inom fastigheten olovligt och försöka sysselsätta dem med meningsfulla aktiviteter.

Metoden har ökat i popularitet under senare år och praktiseras i dagsläget i flera kommuner och av flera bostadsbolag runt om i hela Sverige. I Stockholms stad har man arbetat med en version av Trygga Trappan som kallas Stockholmsmodellen. Det initiala syftet har snarare varit att lokalisera hot-spots för grövre brott som varit förekommande i Skärholmens olika delområden, huvudsakligen narkotika- och vapengömmor. Förutom flygbladen som sätts upp i trapphusen så arbetar bostadsbolagen med att mäta människoflöden inom fastigheternas olika utrymmen med hjälp av portabla sensorer som registrerar mänsklig närvaro på platser där folk har uppehållit sig längre än vad som anses vara normalt.

Valet av fastigheter för att initiera metoden har baserats på rapporteringar i kartverktyget EMBRACE som används av båda bostadsbolagen. EMBRACE är ett verktyg för att kartlägga och identifiera otrygghetskapande element i den fysiska miljön. Förutom arbetat med sensorerna så arbetar den lokala BID-inspirerade fastighetsägarföreningen Skärholmens Fastighetsägare med att sammanställa mätningar från sensorerna och förser kommunpolisen med information om uppmätta avvikelser.

Syftet med den här rapporten har varit att utvärdera metoden och analysera resultatet och eventuella samband mellan brottsutvecklingen i stadsdelområdet, både inom fastigheterna och i bostadsområdet som helhet. Studien kombinerar både kvantitativa och kvalitativa metoder och resultatet visar tydligt att införandet av Trygga Trappan, och arbetet med sensorerna i synnerhet har ökat anmälningsbenägenheten av narkotika- och vapenbrottslighet i berörda fastigheter. Det har i sin tur möjliggjort för Polisen att beslagta en större mängd narkotika och olaga vapen i Skärholmen och i andra bostadsområden. Detta bedöms vara en extraordinär insats för att öka tryggheten och minska gängkriminalitetens inflytande i utsatta områden. Utvärderingen visar att Stockholmsmodellen av Trygga Trappan har varit synnerligen effektiv i att lokalisera kriminogena miljöer inom båda bostadsbolagens bestånd. Det går dock inte att utesluta att eventuell brottsförflyttning inom bostadsområdena sker som konsekvens av metoden.

Innehåll

1.0. Introduktion: om Trygga Trappan och hur metoden praktiseras	S.5
2.0. Studiens bakgrund och förutsättningar	S.10
3.0. Resultat	S.15
• 3.1. Geografisk makroanalys: brottslighet och trygghet i Skärholmens stadsdelsområde	S.16
• 3.2. Geografisk mikroanalys: brottslighet och trygghet i Skärholmens delområden.	S.22
• 3.3. Fastighetsanalys; brottslighet och trygghet i berörda fastigheter.	S.28
• 3.4. Resultat från intervjuer	S.39
4.0. Diskussion	S.44
Referenser	S.48
BILAGA	S.50

1.0. Introduktion: om Trygga Trappan och hur metoden praktiseras

1.1. Konceptet Trygga Trappan, historik och praktik

Metodens bakgrund

Trygga Trappan är en brottsförebyggande metod som ursprungligen startade i Malmö 2017 i samband med att bostadsområdet Bellevuegården hade återkommande problematik med olaga intrång i flerbostadshus. Det rörde sig primärt om ungdomar som vistades i fastigheterna och bidrog till ökad skadegörelse, hot, narkotikabrottslighet, och allmän otrygghet bland de boende. Initiativet till metoden kom från det kommunala bostadsbolaget MKB som tillsammans med Malmö stad initierade en samverkansform med Polisen för att förebygga problemet. I korthet så gick arbetsmetoden ut på att bostadsbolaget skärpte sina förvaltningsrutiner, Polisen ökade sin närvaro och fick ökat mandat för att kunna bötfälla personer för olaga intrång på plats, samt att Malmö stad riktade sociala insatser för att hantera de individer som orsakade problemen.

Skärholmen

Som helhet så visades projektet vara en framgångsfaktor och har sedan dess fått spridning till andra aktörer i Sverige. I Stockholmsområdet så arbetar de båda allmännyttiga bostadsbolagen Svenska Bostäder och Stockholmshem sedan 2021 med metoden i Skärholmens stadsdelsområde. Svenska Bostäder och Stockholmshem är två av tre av Stockholms stads allmännyttiga bostadsbolag och äger och förvaltar ca 2 000, respektive 1 800 lägenheter i Skärholmens stadsdelsområde. Bostadsbolagen har upplevt liknande problematik i sina bestånd, med en hög grad av skadegörelse, otrygghet och narkotikahandel i trapphus och allmänna utrymmen.

Förutom rätten för Polisen att bötfälla eventuella brott på plats så innebär Trygga Trappan rent konkret att fastighetsägaren sätter upp flygblad på portarna till de trapphus där metoden praktiseras, och tydligt markerar att oönskat ”häng” är otillåtet och medför konsekvenser. Som komplement så har man från bostadsbolagens sida haft en ambition att kvantifiera metoden genom flödesmätningar från sensorer som har placerats ut i fastigheternas olika utrymmen. Sensorerna mäter hur människor rör sig i utrymmena, och har man befunnit sig i minst en kvart på en yta så registreras händelsen som ett tecken på ”häng”. Den lokala BID-inspirerade föreningen Fastighetsägarföreningen Skärholmens Fastighetsägare (SKAFAST) sammanställer registrerade händelser och förser Polisen med information om var de uppstår, vilket gör att de enklare kan kartlägga problem och rikta polisiära resurser åt specifika fastigheter.

Meddelande om att Trygga Trappan används som tillämpad metod.
Källa: Svenska Bostäder/Stockholmshem.

1.2. Stockholmsmodellen

Metoden är lokalt anpassad

Trygga Trappan är som nämnt en metod med rötter i Malmö, men förutsättningarna i Skärholmen har varit annorlunda. Ursprungligen så har man använt Trygga Trappan som en sektorsövergripande förebyggande metod som behandlar både situationella och sociala inslag. I Skärholmen har man uteslutande använt sig av en metod som enbart berör fastighetsägare och Polisen, och där den lokala fastighetsägarföreningen får en mer övergripande operativ roll i datasammanställning och analys*. Arbetet med sensorerna som mätverktyg har också varit ett unikt initiativ för den här tappningen av Trygga Trappan som kallas för *Stockholmsmodellen* som utgår från ett antal kriterier som illustreras av behovspyramiden till höger. För fastighetsägaren är det viktigt att förhålla sig till ett antal åtgärder innan man initierar Trygga Trappan.

Basen på behovspyramiden, de **Primära åtgärderna**, grundar sig på välfungerande skalskydd, att man håller allt helt, rent och snyggt, arbetar aktivt för att förebygga olaga andrahandsuthyrning, har en fungerande störningsjour och god fastighetsförvaltning.

De **Sekundära åtgärderna** handlar om att öka den sociala kontrollen genom närvaro och god kommunikation med hyresgästerna, exempelvis genom trygghetsbesiktningar, trygghetsvandringar, feriearbete samt i förekommande fall väktartjänster.

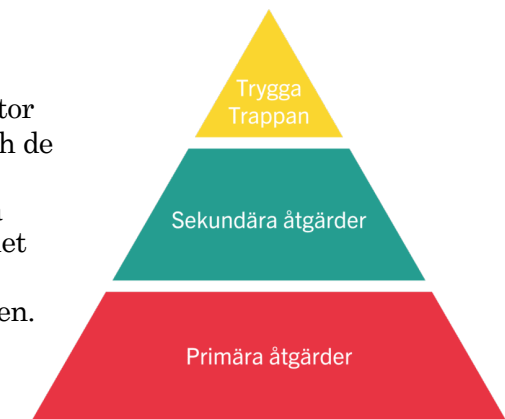
*Båda bostadsbolagen uttrycker dock en önskan om se över sociala preventionsmetoder inom en snar framtid.

Endast när de Primära och Sekundära åtgärderna är vidtagna kan den som önskar arbeta med Trygga Trappan som kompletterande inslag för att minska trapphäng, förutsatt att behoven finns och att Polisen har rätt förutsättningar.

Det förebyggande syftet har ett annat i fokus i Skärholmen

När Trygga Trappan initierades i Malmö så var de polisiära förutsättningarna annorlunda än i dagsläget. Malmöpolisen fick nämligen riktade resurser, vilket var nödvändigt för att kunna arbeta systematiskt mot olaga intrång. Metoden har varit beroende av just de polisiära resurserna. I Malmö praktiseras under 2023 inte trygga Trappan längre, vilket MKB menar beror på bristande polisiära resurser. Stockholmsmodellen har därför haft ett annat förebyggande fokus. Det primära syftet med Trygga Trappan som metod har inte varit att förebygga olaga intrång, utan poängen har varit att hitta ett sätt att lokalisera platser man misstänker är hot-spots för kriminalitet – det vill säga kriminogena miljöer – inom fastigheterna.

Ett särskilt fokus har legat på narkotika- och vapenförvaring, som i sin tur utgör en central faktor till rådande problematik med gängkriminalitet och de våldsamma konsekvenser som det medför i stadsdelsområdet (SVT, 2023). Rätten att bötfälla personer som vistas i trapphuset har i det här fallet motiverats som en juridisk nödvändighet i initierandet av ett operativt samarbete med Polisen.

Trygga Trappans behovspyramid enligt Stockholmsmodellen.
Källa: Urban Utveckling/SKAFast, 2023.

1.3. Hur fungerar sensorerna och datainsamlingen som används i Stockholmsmodellen?

Ljudanalysboxar

För att ge en mer nyanserad bild av hur Stockholmsmodellen praktiseras förklaras här grunddragen i arbetsmetoden. Säkerhetsföretaget Avarn Security har tagit fram en sensor som kallas HP-TT (tidigare HP-19) i syfte att förebygga trapphäng genom att använda ljudbilden som en resurs. Sensorn är unikt designad utifrån fastighetens fysiska utformning och placeras på en plats där konsekvenserna av trapphänget, ofta skadegörelse eller grövre brottslighet, ansamlats. Sensorn registrerar sedan ljudfrekvenser (exempelvis mänsklig röst) och efter att en viss tidsrymd passerat skickas information ut via e-post till en portal som registrerar var ljudmätningen är hämtad. Produkten tillhör en kategori av säkerhetsprodukter som ibland kallas ljudanalysboxar som kontrolleras inom fastigheten styrsystem och är ansluten till en larmcentral. Sensorerna är portabla och kan flyttas runt efter behov (Avarn Security, 2019).

Ljudanalysboxar har tidigare använts framgångsrikt av bostadsbolagen. De har dock använt sig av boxar som utlöser ett högfrequenslarm för att motverka trapphänget. I en artikel i Mitt i (2021) så konstateras det att Svenska Bostäder minskade antalet övervakningskameror i sitt bestånd från ca 400 till ett 60-tal när företaget valde att arbeta med ljudet som en förebyggande åtgärd i en allt större skala. En attraktiv egenskap med ljudinstallationerna är de ofta är betydligt billigare i drift och inte kräver något tillstånd att montera. I en annan artikel i Fastighetstidningen konstaterade Stockholmshem att den ökade kamerabevakningen i Skärholmen stadsdelsområden bidrog till att narkotikahandlingen i området flyttade in i bostadshusens allmänna ytor, däribland trapphus, cykelförråd och källare, där portabla ljudsensorer är en mer tacksam installationsåtgärd.

Ljudet är en underskattad resurs

HP-TT-sensorerna utlöser inte något skrämselfjud, men händelser som sensorerna registrerar baseras på registrerat ljud på de platser de installerats. Att akustik traditionellt sett är en underskattad förebyggande resurs, som i samband med god fastighetsförvaltning kan förebygga kriminogena miljöer har Urban Utveckling tidigare redovisat i en utvärdering av hur olika fastighetsägare i Sverige använt sig av musik eller mosquitolarm* för att motverka ungdomsansamlingar och skadegörelsebrott (Nilsson & Karström, 2019). Akustiska metoder för ökad trygghet och minskad utsatthet har uppmärksammats globalt i över 20 år. Forskningsunderlaget har dock länge varit tunt, vilket kan antas bero på att metoden ofta betraktas som oortodox i relation till mer formella säkerhetsinstallationer som till exempel kameraövervakning eller väktarnärvaro.

Hur hanteras dataunderlaget?

En viktig faktor i arbetet med Stockholmsmodellen av Trygga Trappan är Skärholmens Fastighetsägares roll i arbetet. Föreningen arbetar löpande med att sammanställa de flödesmätningar som uppmäts med sensorerna. Sammanställningarna mejlas ut till Skärholmens Fastighetsägare som sedan sammanställer statistiken och förser medlemmarna och Polisen med information om var man misstänker att brottslighet sker. Föreningen anordnar även mötestillfällen löpande.

*Vanligt förekommande ljudskrämma för att motverka ungdomshäng på offentliga platser.

1.4. Vad visar tidigare utvärderingar?

Resultat från Malmö

Trots att arbetet med Trygga Trappan är en relativt ny metod så har den utvärderats i tidigare sammanhang. Ursprungsmetoden från Malmö undersöktes i ett examensarbete från Malmö Universitet från 2018. Arbetsmetoden utvärderades genom att studera skillnader i polisanmälda brott på årsbasis i brottskategorierna Olaga intrång och Skadegörelse på de adresser där metoden tillämpats. I uppsatsen granskades även Polisens lokala trygghetsundersökningar, och intervjuer med Polisen och med bostadsbolaget MKB utfördes. Resultatet av studien visade att metoden förmodligen bidragit till att de boende i MKB:s bestånd upplevde en högre grad av trygghet i fastigheterna, samt att färre brott anmäldes efter metodens införande.

Huruvida detta innebär en faktisk minskad brottslighet eller minskande anmälningsbenägenhet i de två brottskategorier som studerades förblir en hypotetisk fråga och författarna har inte i någon tydlig ståndpunkt. De noterade även att antalet polisanmälningar till en början ökade efter metoden implementerats, för att sedan minska längre fram (Nezirevic & Nilsson, 2018).

Resultatet från den rapporten kan tyda på att ett förväntat utfall av Trygga Trappan som arbetsmetod är att mätbara resultat (förutsatt att man mäter antalet polisanmälningar vilket brukar vara den vanligaste källan inom brottsstatistik) kommer vara ökande till en början, för att eventuellt minska längre fram. Resultatet från uppsatsen kan också tolkas som något godtyckligt – i Polisens trygghetsmätningar så var svarsfrekvenserna låga och det ingick inte några kontrollfastigheter i studien för kan utesluta eventuell spridningseffekt av brottslighet till grannfastigheterna eller närliggande miljö.

*Nöjd Kund-Index.

Social hållbarhet och ekonomisk lönsamhet

Branschorganisationen Sveriges Allmännytta har tillsammans med flertalet kommunala bostadsbolag, konsultverksamhet och forskare tagit fram ett verktyg för beräkna den ekonomiska nyttan av sociala hållbarhetsinsatser för fastighetsägare. Verktöget heter *Räkna med hållbarhet* och i framtagandet har Stockholmsmodellen för Trygga Trappan presenterats som ett pilotfall på hur man kan beräkna företagsekonomiska och samhällsekonomiska vinster med fastighetsnära trygghetsarbete.

Kalkylerna i rapporten är i sin tur baserade på vissa grundantaganden om att kostnaderna för mätutrustningen (HP-TT-sensorerna), samt eventuella förändringar i antalet uppmätta incidenter i trapphusen förklaras av trygghetsinsatsen. Detta har gjorts enbart av effektivitetsskäl i användandet av *Räkna med hållbarhet* som ett brukligt statistiskt mätverktyg. Insatskostnader viktas olika beroende på om det är den företagsekonomiska eller samhällsekonomiska nyttan man efterfrågar. I det föregående fallet har man valt att vikta trygghetsinsatsen mot kostnader för glaskross, skadegörelse, klottersanering, inbrott och utryckningar med störningsjour. I det senare fallet mot områdets NKI-resultat* som utgörs av parametrarna Trygghetsindex och Serviceindex.

Fördelen med den här metoden är att man rent monetärt kan uttrycka vad man som fastighetsägare faktiskt *kan* tjäna på minskad brottslighet inom sitt bestånd. Nackdelen är att det kan finnas en risk för att man drar logiska felslut kring orsak och verkan. I det här fallet så estimerades insatskostnader för Stockholmsmodellen av Trygga Trappan motsvara 168 000 kr. Det företagsekonomiska plusvärdet 50 000 kr, och det samhällsekonomiska plusvärdet 924 000 kr. Allt som allo så visar arbetet på ett positivt utfall med ett nettovärde på 806 000 kr. (Sveriges Allmännytta, 2023). Med andra ord så är Stockholmsmodellen av Trygga Trappan, givet att det fungerar för sitt ändamål, en lönsam investering.

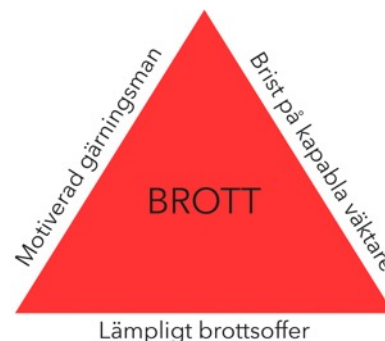
2.0. Studiens bakgrund och förutsättningar

2.1. Teoretiska utgångspunkter

Arbetet med Trygga Trappan tar teoretiskt avstamp i det som kallas för situationell brottsprevention, vilket innebär att man ämnar att minska antalet brottsoffer genom att utgå från situationen där brott uppstår. Med situation menas tid och/eller plats för det tänkta brottstillfället. Med andra ord, miljön där brottet kan ske antas vara avgörande för om det faktiskt sker. Kan man manipulera miljön så kan man påverka hur den används av människor. Ur ett fastighetsägarperspektiv så är själva basen för detta arbete huvudsakligen grundat i på två kriminologiska teorier.

Rutinaktivitetsteorin

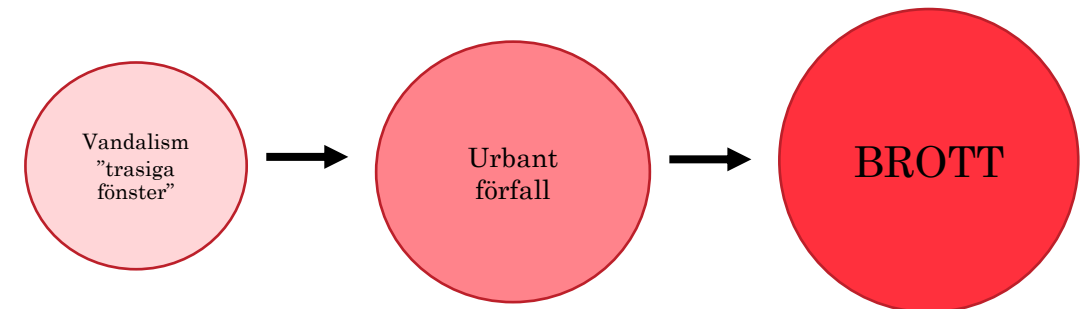
Även känd som brottstriangeln som beskriver brottslighet enligt följande formulering; det krävs en motiverad gärningsman, ett lämpligt brottsoffer/objekt, samt brist på kapabla väktare/informell social kontroll för att ett brott skall begås. Utgångsläget är att människor förhåller sig till vardagliga rutinaktiviteter som att exempelvis gå till jobbet en viss väg under en viss tidpunkt, vilket kan göra människan sårbar för utsatthet. Ändrar man sina rutinaktiviteter så ändras brottstillfället (Cohen & Felson, 1979).

Rutinaktivitetsteorin, illustration av Urban Utveckling, 2023.

Broken Windows-teorin

Även känd som Fixing broken windows och beskriver sambandet mellan fysiskt eftersatta miljöer och utsatthet för brott. Utgångspunkten är att eftersatta miljöer signalerar att fysisk och social ordning är norm och att "ingen bryr sig om" platsen, vilket gör att brottslighet blir mer svårupptäckt. Om platser tillåts vara eftersatta så attraheras och, på sikt, ackumuleras brottsligheten där (Wilson & Kelling, 1982).

Broken Windows-teorin, illustration av Urban Utveckling, 2023.

Båda teorierna kan förklaras som *mekaniska* och *beskrivande* av brottslighetens natur, och problematiserar således inte bakomliggande faktorer till motivationen att begå brott. En fördel med det är att dessa teorier enkelt kan omvandlas till preventionsverktyg för stadsplanerare och fastighetsförvaltare. Urban Utveckling har utfört flertalet studier som utforskar sambandet mellan situationell brottsprevention i fysiska miljöer och brottsutsatthet och kan konstatera att fastighetsägare ofta har bäst förutsättningar för att förebygga viss brottslighet i samverkan med andra lokala aktörer inom samma geografi. Ett tydligt exempel är hur föreningen Fastighetsägare i Järva har arbetat med trygghetsbesiktningar för att förebygga bostadsinbrott i stor skala (Karström, 2021).

2.2. Syfte, metod och frågeställningar

Syftet och metod

Syftet med den här utvärderingen är att belysa om, och hur bostadsbolag kan förebygga brottslighet genom Stockholmsmodellen av Trygga Trappan, med fokus riktat mot fysiska installationer, mätbarhet och samverkansrutiner. Vidare är syftet att belysa värdet av att kartlägga brottslighet och nyansera brottslighetens geografi. Urban Utvecklings analysmodell för detta kallas för Geografiskt makro- till mikroperspektiv. Den offentliga polisanmälningsstatistiken i BRÅ:s statistikdatabas redovisar endast data på Region-, kommun- eller stadsdelsområdesnivå, vilket ger en obefintlig bild gällande geografisk spridningen och lokalisering av brottsligheten. Med Urban Utvecklings analysmodell så granskas statistik på regional, lokal, och fastighetsnivå i egenskap av att ge en mer nyanserad bild av brottsgeografin och utvärdera om brottsligheten flyttas runt till kringliggande fastigheter som konsekvens av den förebyggande insatsen.

Metod och datakällor för det kvantitativa underlaget

Studien utgörs huvudsakligen av en kvantitativ ansats med kvalitativa inslag. I studien så studeras brottsstatistik i form av polisanmälningsfrekvenser, trygghetsmätningar, interna kartläggningar från Skärholmens Fastighetsägare, samt händelsefrekvenser inom fastigheterna som uppmätts in Trygga Trappan. De kvalitativa inslagen består av intervjuer med nyckelaktörer för Stockholmsmodellen samt en del andra fastighetsägare på andra platser i Sverige som arbetat med Trygga Trappan på andra sätt. Syftet med intervjuerna är att stärka det kvantitativa underlaget och identifiera styrkor, svagheter och möjligheter med Stockholmsmodellen.

Datakällorna för den bearbetade statistiken består av polisanmälningar i BRÅ:s statistikdatabas, Nationella Trygghetsundersökningen, Stockholm stads trygghetsundersökning, Region Stockholms kartverktyg, HP-TT-mätningar, resultat från verktyget EMBRACE och Trygghetsindex från bostadsbolagens NKI-mätningar. Av strategiska skäl så utgår den här studien enbart från HP-TT-mätningar utförda från januari till december 2022, eftersom 2022 utgjorde premiäråret för mätmetoden.

Studien avser svara på följande frågeställningar

- Hur har insatsen med Trygga Trappan påverkat brottsligheten och trygghetsupplevelsen i Svenska Bostäders och Stockholmshems bestånd i Söderort i Stockholm?
- Har andra bostadsbolags arbete med Trygga Trappan varit framgångsrikt?
- Hur fungerar kommunikationen mellan fastighetsägare, polis och hyresgäster gällande problematiken i trapphusen?
- Har andra brottsförebyggande insatser gjorts i samband med Trygga Trappan? Finns det brister i arbetsmetoden, och hur kan de åtgärdas?
- Förebyggs brottsligheten eller förflyttas den någon annanstans?

2.3. Geografisk kontext: Skärholmens stadsdelsområde

Skärholmens stadsdelsområde (alternativt *Stadsdelsförvaltning*; härnå efter SDF) tillhör Söderort i Stockholms stad, det vill säga de stadsdelsområden som ligger söder om Stockholms innerstad. Stadsdelsområdet består av fyra stadsdelar; Skärholmen, Sättra, Bredäng och Vårberg, varav de två sista tillhör Polisens lista över utsatta områden. Varför just dessa stadsdelar klassificeras som utsatta områden hänvisas till att de:

”Karaktäriseras av låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Kan vara hot och utpressning, men även våld på gator och torg och öppen narkotikahandel. Läget anses allvarligt” (Polismyndigheten, 2021).

Polisens klassificering av utsatta områden är välkänd men inte oproblematiserad. Flertalet bostadsområden i Sverige som inte förekommer på listan präglas av liknande problem som det ovan beskrivna kriteriet utan att för sakens skull vara klassificerat som utsatt. Eftersom låg socioekonomi, en hög andel utrikesfödda och bostadsområden byggda under miljonprogramsåren ofta betraktas som bidragande riskfaktorer till brottslighet så är det lätt att Polisens definition blir för snäv eftersom samtliga stadsdelar i Skärholmens SDF till viss mån passar in i beskrivningen. Andelen som levde med låg ekonomiskt standard enligt Segregationsbarometern* sträckte sig mellan 22 – 29 % i Skärholmens SDF år 2020. Tvärsnittet för Stockholms stad var samma år 12 % (Boverket, 2023). Utifrån Rutinaktivitetsteorin så kan man uttrycka det som Skärholmen, Sättra, Bredäng och Vårberg är platser där antalet motiverade gärningsmän och lämpliga brottsoffer *kan* vara högre än snittet.

*Ett statistikverktyg över sociala levnadsförhållanden i Sverige som sedan 2022 administreras av Boverket.

Skärholmens stadsdelsområde inom cirkeln
Källa: Fastighetssverige, 2015.

2.4. Skärholmens Fastighetsägare

Skärholmens Fastighetsägare är en fastighetsägarförening som bildades 2008 och arbetar operativt med stadsutvecklingen i Skärholmens stadsdelsområde. Föreningen har året 2023 tjugotvå medlemmar, däribland kommunala och privata bostadsbolag, bostadsrättsföreningar och kommersiella fastighetsägare. Syftet med föreningen är att främja ett tryggare och mer attraktivt stadsrum för de som bor och verkar i stadsdelsområdet. Denna samverkansmodell benämns ofta som BID:s* som innebär att fastighetsägare inom en begränsad geografi samverkar i stadsutvecklingsfrågor för att främja trygghet och trivsel, minska brottsutsatthet och på sikt öka fastighetsvärdena. Modellen har sitt ursprung i Nordamerika och används i flera europeiska länder där samverkansformen ofta är lagstadgad. I Sverige existerar ingen sådan lagstiftning, utan arbetet utförs i en regi av frivilliga initiativtagare – oftast i föreningsform där ett kommunalt bostadsbolag sitter som ordförande. Medlemmarna finansierar själva föreningens verksamhet och sitter i styrelsen.

I Stockholms stad finns det fyra systerföreningar varav Skärholmens Fastighetsägare är en. De övriga tre är Fastighetsägare i Järva, Hässelby-Vällingbys Fastighetsägare samt Rågsveds Fastighetsägare. Inom samtliga föreningar så erbjuds brottsförebyggande förmåner såsom trygghetsbesiktningar och trygghetsvandringar. År 2023 är dock Skärholmens Fastighetsägare den enda av de tre föreningar som arbetar med Trygga Trappan som förebyggande metod. Föreningens roll i sammanhanget är att sammanställa händelsemätningar, samordna arbetsgruppen och presentera resultat.

* Business Improvement Districts, läs mer på :

<https://www.fastighetsagarna.se/aktuellt/rapporter/stockholms-rapporter/bids-pa-svenska/>

Källa: Fastighetssverige, 2015.

3.0. Resultat

3.1. Geografisk makroanalys: brottslighet och trygghet i Skärholmens stadsdelsområde

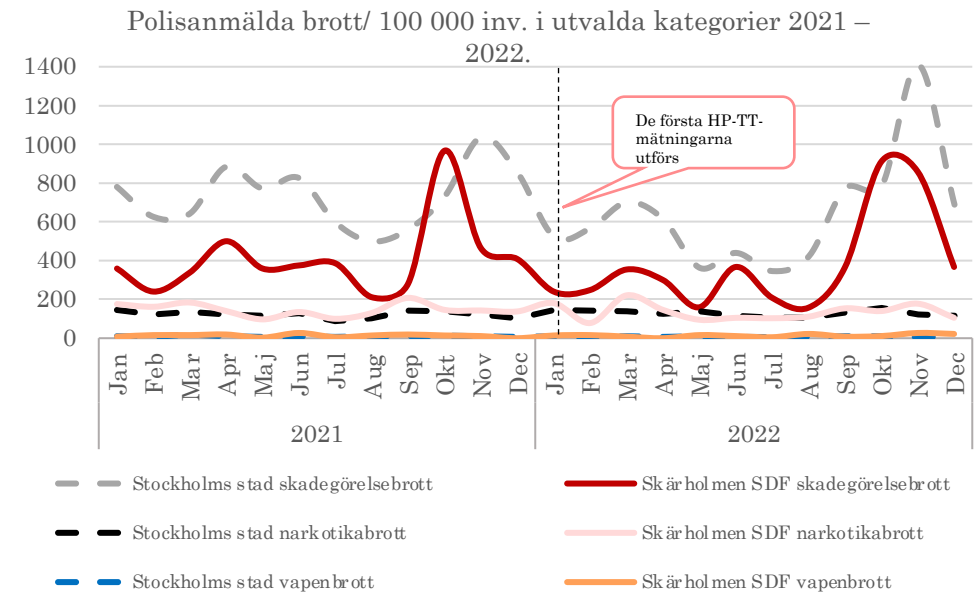
3.1.1. Hur ser brottsligheten ut egentligen?

Brottsanmälningarna är cykliska och ofta svårtolkade

Några av de brott som Trygga Trappan ämnar förebygga är skadegörelse-, narkotika-, och eventuellt vapenbrott eftersom det är vanligt att flerbostadshus i socialt utsatta områden ofta utgör en arena för den här typ av brottslighet (Karström, 2021; Nilsson & Karström, 2019). För att få en övergripande makroskopisk bild av läget presenteras anmälningssfrekvenserna över den här brottslighet under åren 2021 och 2022. De första HP-TT-mätningarna utfördes under januari 2022 och det är önskvärt att på sikt se skillnader i den här statistiken eftersom den är offentlig och ofta utgör den primära källan till att mäta brottslighet i Sverige. En sak som är viktig att poängtera är att samtliga av dessa brott är så kallade ”upptäcktsbrott” vilket innebär att anmälningar oftast utförs när fall av skadegörelse noteras, narkotikabrott (ofta innehav eller handel) och/eller vapen faktiskt upptäckts.

Det gör att diskussionen om ökad/minskad utsatthet eller ökad/minskad anmälningssbenägenhet blir svår att utreda genom att bara granska statistiska trender. Höga anmälningstal i den här kategorin brukar i många fall tolkas som en positiv sak eftersom det signalerar att Polisen (eller andra aktörer) är medvetna om att anmäla brotts handlingar, vilket motverkar mörkertal i dataunderlaget. Hypotesen som genereras här är att förebyggande insatser mot den här typen av brottslighet ”bör” visa en uppåtgång i antalet anmälningar först, och förhoppningsvis en nedåtgång i ett framtida scenario om man ska kunna dra några slutsatser om insatsen var brottsbekämpande.

Diagrammet nedan illustrerar anmälda skadegörelse-, narkotika- och vapenbrott i Skärholmens SDF och Stockholms stad under perioden 2021 – 2022. Det som illustreras tydligt är att brottsbilden/anmälningssbenägenheten är cyklisk, säsongsbunden och knappast linjär. Skadegörelsebrott dominerar brottsbilden och tycks följa ett repetitivt mönster i såväl Stockholms stad som i Skärholmens SDF. Narkotikabrotten i Skärholmens SDF ligger också över Stockholmsstnittet men skillnaden är inte så dramatisk. Som helhet kan man konstatera att anmälningssbenägenheten i Skärholmens SDF har minskat något under 2022 jämfört med 2021.

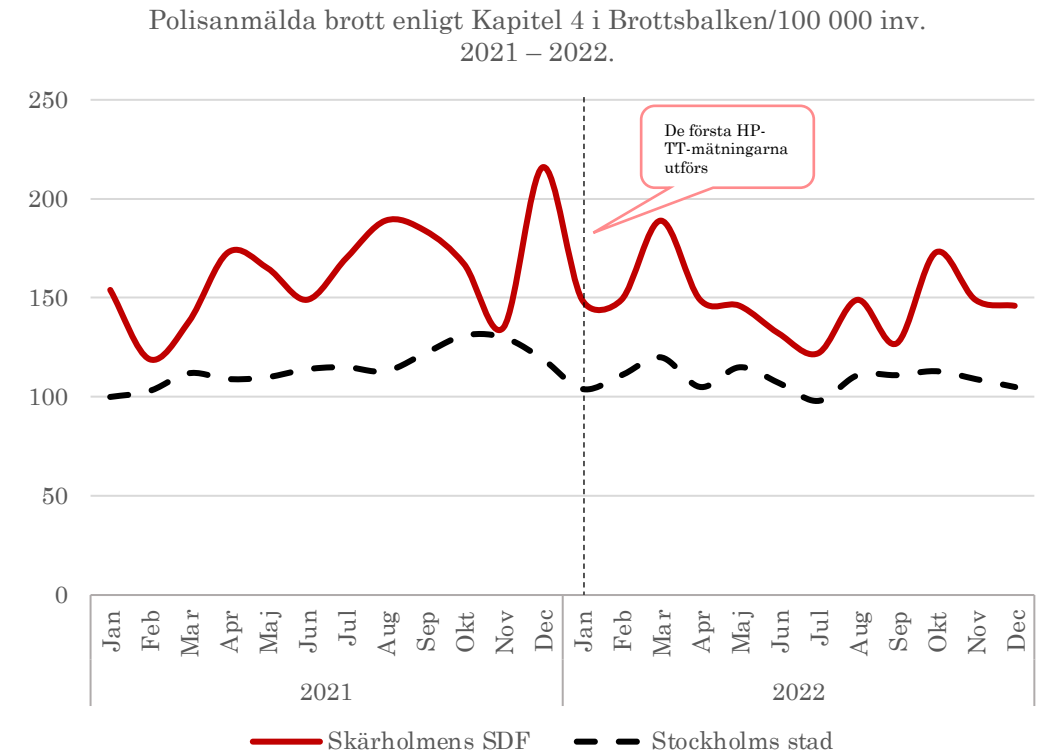

3.1.2. Olaga intrång och hemfridsbrott

Även om bötfällning av personer som begår olaga intrång inte har varit syftet med Stockholmsmodellens tappning av Trygga Trappan så är rätten till bötfällning trots allt det formella kriteriet i samarbetet mellan Polisen och bostadsbolagen. Av den anledningen är det ändå värdefullt att studera hur förekommande anmälningar mot olaga intrång har varit i Skärholmens SDF. Det innebär dock en del praktiska svårigheter eftersom statistik för brottet *Hemfridsbrott, olaga intrång* som utgör §6 i Kapitel 4 i Brottsbalken, *Brott mot frihet och fritid*, inte finns sammanställd och tillgänglig på månadsbasis i BRÅ:s statistikdatabas.

Diagrammet till höger visar dock trenden för brottsstätheten för samtliga brott i Brottsbalkens fjärde kapitel. Här visas tydligt att anmälningarna huvudsakligen har varit minskande under 2022. Hur stort antalet anmälningar som berör just olaga intrång går inte att urskilja, men i den data som redovisas på årsbasis i BRÅ:s statistikdatabas, så har olaga intrång i Skärholmens SDF sjunkit från 149 till 108 polisanmälningar per hundra tusen invånare från 2021 till 2022. Bostadsbolagen har dessutom ett uttalat mål att minska skillnader i brottsutsatthet inom stadsdelarna i Stockholms stad så det är en positiv nyhet om detta går att tyda i makrotrenden.

Orsaken till de minskade anmälningarna går inte att svara på utifrån att enbart studera statistiska trender. Men det skulle hypotetiskt kunna bero på att uppsättningen av de flygblad som satts upp i berörda fastigheter faktiskt har haft en avskräckande effekt och bidragit till en minskning av brottsförekomsten. Om så är fallet så innebär det att metoden förebygger olaga intrång oavsiktligt.

Källa: BRÅ, 2022.

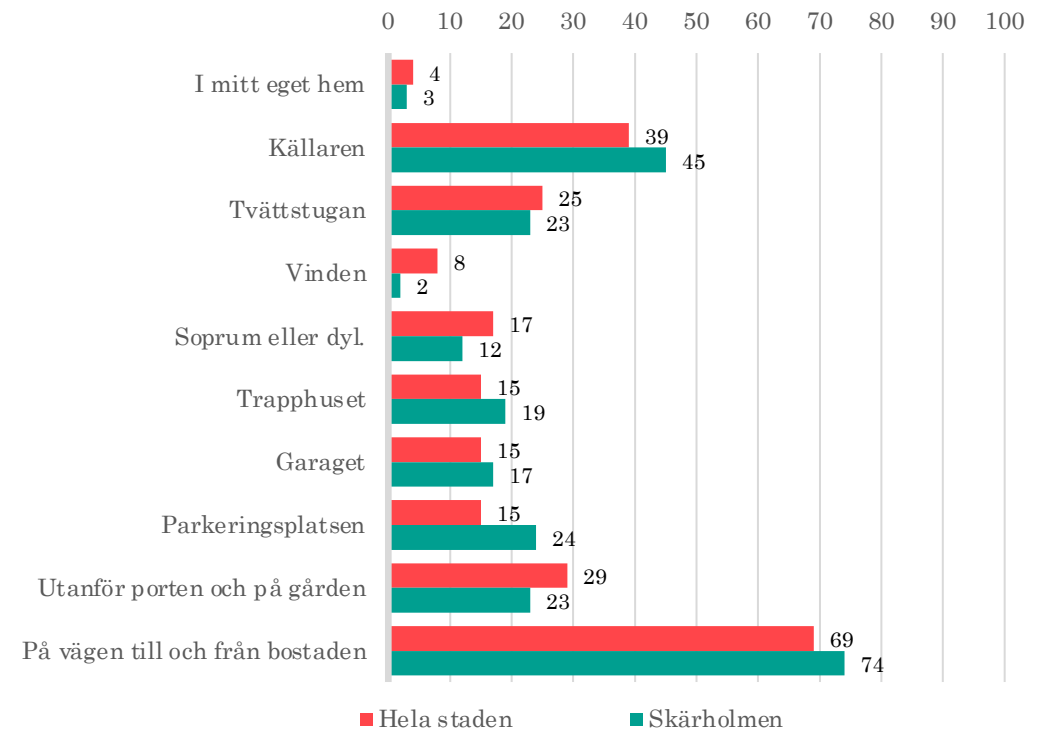
3.1.3. Trygghet; svårt att mäta och nyansera

Ambitionen med att skapa ett tryggt samhälle betyder ingenting om man inte tar hänsyn till invånarnas upplevda trygghet i sina egna bostadsområden. Det finns i dagsläget flera trygghetsundersökningar som utförs av kommuner och myndigheter. Resultaten är ofta liktydiga och många utförare av undersökningar har svårt att få till ett representativt urval. Stockholms stad utför en trygghetsundersökning var tredje år och den senaste publicerades 2020. Svarsfrekvensen för Stockholms stad var då totalt 52 %, och för Skärholmens SDF 40 %, högst i Sättra och lägst i Vårberg. Ett dilemma med den här typen av undersökningar är svarsfrekvensen oftast är som lägst i de områden där man kan befara att tryggheten också är som lägst.

Trygghet är dessutom en subjektiv känsla som påverkas av många olika faktorer, vilket gör att det kan bli svårt att ringa in en specifik orsaksfaktor. Det finns dock några återkommande mönster i de flesta undersökningar, exempelvis att kvinnor ofta upplever en högre grad av otrygghet än män och att specifika platser är otrygga. Samma sak gäller ofta för äldre åldersgrupper jämfört med yngre.

I Stockholms stads undersökning så ställs frågan om platser kopplade till den egna bostadsfastigheten. I diagrammet till höger så visas det vilka ytor som Stockholmsborna har pekat ut som otrygga i sin boendemiljö 2020. Bryter man ner data på Skärholmens SDF så kan man se att källare, trapphus och vägen till och från bostaden upplevs som mer i otrygga än för Stockholmstrenden. Trygga Trappan tillämpas i trapphus och i källarmiljöer av just det avseendet. Detta ger fog för att fastighetsnära trygghetsskapande arbete påverkar tryggheten på makronivå, oavsett om man arbetar specifikt med Trygga Trappan eller inte.

Stockholms stads trygghetsmätning F17: "Vilken eller vilka platser är det som du ibland kan känna oro på?" (procent).

Källa: Stockholms stad, 2020.

3.1.4. Fysisk miljö spelar roll

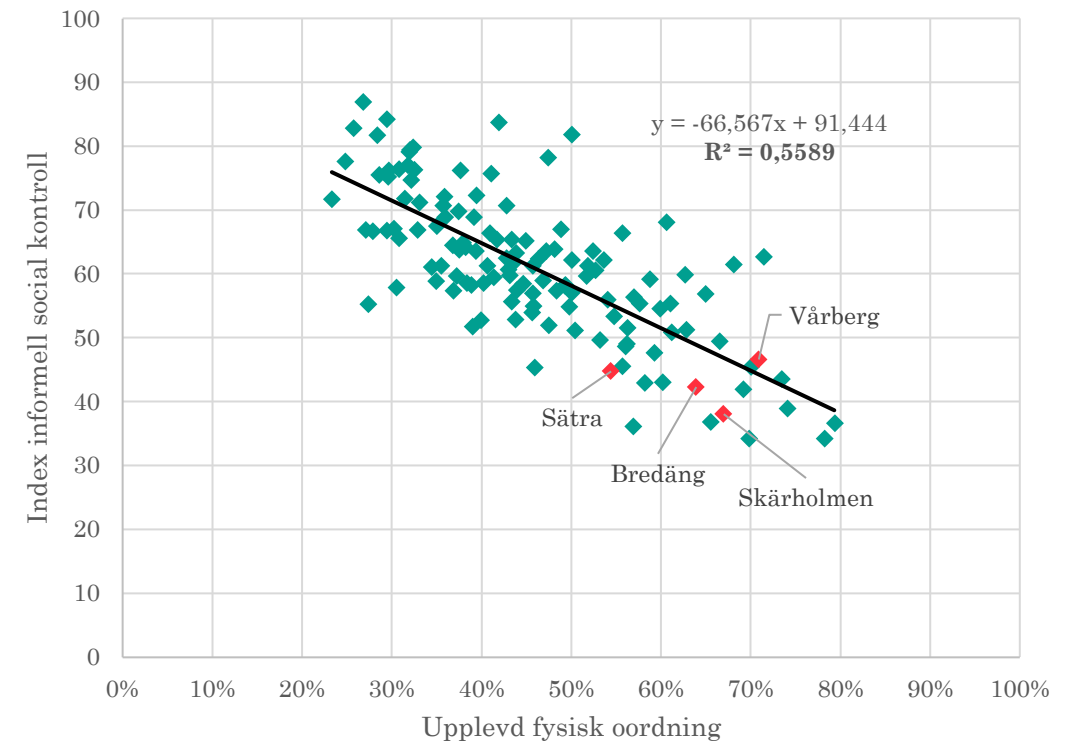
En annan sak som tycks spela en stor roll för den upplevda tryggheten är den fysiska miljöns betydelse. Enligt Broken Windows-teorin så påverkar upplevd fysisk ordning graden informell social kontroll* i ett område. I Stockholms stads trygghetsundersökning har informell social kontroll operationaliserats till ett index på 0 – 100 som mäter hur sannolikt det är att man upplever att någon i ens område hade ingripit om någon brottslig händelse skulle ske. Med fysisk ordning så menar man graden av fysisk eftersatthet (klotter, skadegörelse, dålig belysning etc.). Det är helt och hållet Stockholmsborna som har svarat på frågorna i undersökningen.

I spridningsdiagrammet till höger så visas hur korrelationen mellan upplevd fysisk ordning och informell social kontroll såg ut i undersökningen från 2020. Områden som har en högre andel upplevd fysisk ordning upplever i regel en lägre grad av informell social kontroll. Stadsdelarna Skärholmen, Sättra, Bredäng och Vårberg är alla exempel på sådana bostadsområden. Varje koordinat i diagrammet representerar en av 132 stadsdelar i Stockholms stad. Determinationseffekten (R^2) är ca 0,56 – det vill säga att fysisk ordning förklarar med ca 56 % precision utfallet i upplevd informell social kontroll bland boende i Stockholms stads samtliga stadsdelar.

Det är viktigt att påpeka att flera områden är av olika bebyggelsekaraktär, och har olika geografiska och demografiska strukturer, vilket gör att alla områden inte är fullt kompatibla med varandra. Dock så visar sambandet tydligt att fysisk miljö har en positiv effekt på hur den sociala kontrollen upplevs i Stockholms stad, och att fysisk miljö är en viktig indikator för trygghet.

*Beteenden, normer, värderingar etc., som bidrar till ökad trygghet. Inom situationell prevention är begreppet synonymt med rutinaktivitetsteorin tredje ben; *kapabla väktare*.

Negativt samband mellan samtliga stadsdelar i Stockholms stad 2020 (n=132).

Källa: Stockholms stad, 2020.

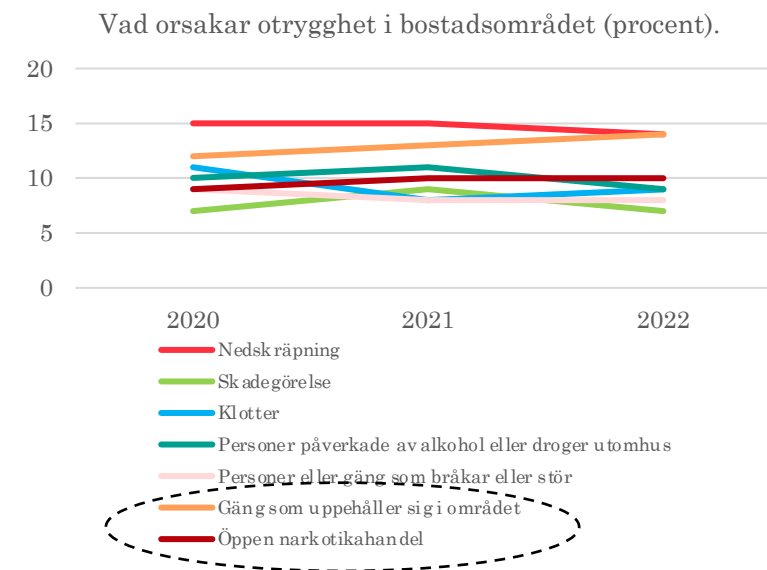
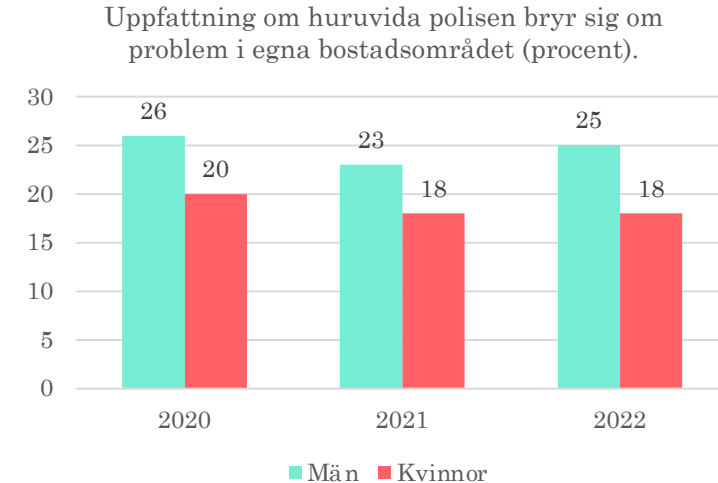
3.1.5. Resultat från Nationella Trygghetsundersökningen

För att komplettera trygghetsbilden i Skärholmens SDF så redovisas resultat från Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) som är en årlig nationell undersökning som utförs av BRÅ och riktas till personer i åldern 16 – 84 år. Likande undersökningar genomförs i många länder för att mäta och analysera medborgarnas upplevelser av trygghet och säkerhet. Syftet med undersökningen är att samla in data och information om medborgarnas erfarenheter av brott, rädsla för brott, samt synen på Polisens och rättsväsendets arbete.

NTU syftar inte bara till att samla in statistik om faktiska brott och brottsoffer, utan också att förstå medborgarnas upplevelser av sin säkerhet i sina vardagsliv. Detta inkluderar upplevelsen av att brottsligheten ökar eller minskar, förtroendet för myndigheterna som arbetar för att upprätthålla säkerhet, samt upplevd trygghet eller otrygghet i olika delar av Sverige. Som databas så täcker NTU hela landet och statistiken går att bryta ner på lokalpolisområde (LPO).

I diagrammen till höger så visas utvalda NTU-resultat från LPO Skärholmen 2020 – 2022. Polisdistriktet täcker samtliga av stadsdelarna i Skärholmens SDF. På frågan om huruvida man upplevde att Polisen bryr sig om problemen i området så är uppfattning bland många Skärholmsbor att så inte är fallet, i synnerhet bland kvinnor. Trenden tycks dock ligga stabilt för bägge könen, med plus/minus 1 – 3 procentenheter. Samma sak tycks gälla för de områdesspecifika faktorer som bidrar till ökad otrygghet (det nedre diagrammet). Dock så visas en ökad otrygghet relaterat till gäng som uppehåller sig i området samt till förekomsten av öppen narkotikahandel.

Sammanfattningen av makroanalysen är att det förekommer en del empiri som tyder på att fastighetsnära arbete är en viktig fråga för tryggheten i Skärholmens SDF, och att bostadsbolagen och andra fastighetsägare har en förmåga att påverka brottsligheten och trygghet i stadsdelen genom god fastighetsförvaltning.

Källa: Nationella Trygghetsundersökningen, 2022.

3.2. Geografisk mikroanalys: brottslighet och trygghet i Skärholmens delområden

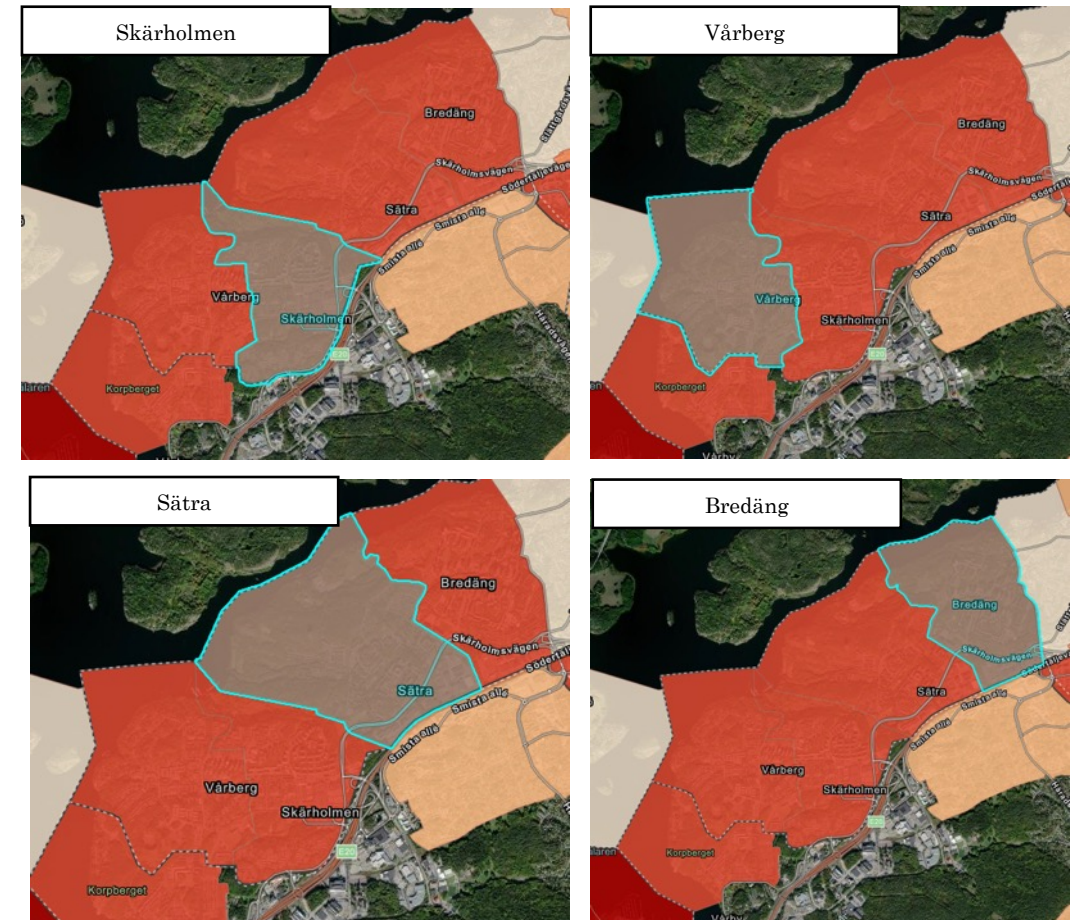
3.2.1. Brottslighet och otrygghet i olika delområden

För att nyansera brotts- och trygghetsstatistiken ytterligare så behövs en komplettering med mer geografisk nyanserad data. Region Stockholm lanserade 2022 verktyget *Regional lägesbild om livsvillkor, brott, narkotika samt otrygghet i Stockholms län*, där dataunderlaget brutits ned på stadsdels- och kvartersnivå. Kartverktyget erbjuder brottsdata från åren 2020 – 2022 för anmälda ”livskvalitetsbrott” vilket inkluderar:

- Misshandel
- Fordonsbrott
- Mord/dråp
- Olaga hot
- Stöld
- Våldtäkt
- Inbrott
- Narkotikabrott
- Ofredande
- Rån
- Skadegörelse (varav klotter i kollektivtrafiken och övrigt klotter)

Begreppet livskvalitetsbrott har fokus på otrygghet, de brott, beteenden och ageranden som har påverkan på individens trygghet i vardagen.

Brottskoderna för livskvalitetsbrott har delats in i tio brottskategorier där den största kategorin (till antalet) är skadegörelse och den minsta är våldtäkt utomhus. (Region Stockholm, 2023).

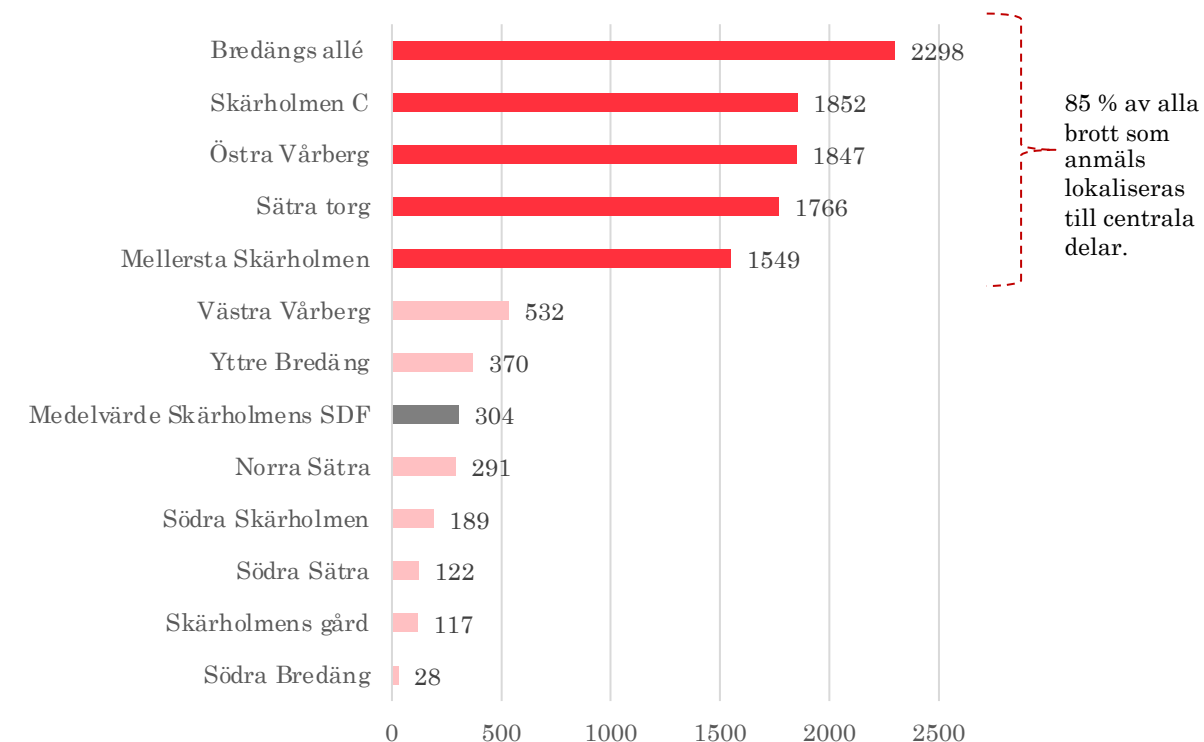
Källa: Region Stockholm, 2023.

3.2.2. Geografisk snedvridning i brottsstatistiken

Regional lägesbild presenterar som nämnt polisanmälningssstatistik på en mer geografiskt förfinad nivå än den som finns tillgänglig i BRÅ:s statistikdatabas. Områdesindelningen i kartverktyget har baserats Basområden* som aggregerar data utifrån stadsdelars kvartersstruktur och är bland annat centrala för Sveriges befolkningsräkning. I Stockholms län finns totalt 408 Basområden och i Skärholmens SDF 12 st. Av de 10 961 livskvalitetsbrott som anmäldes i stadsdelsområdet under perioden 2020 – 2022 så var 85 % koncentrerade till fem Basområden som alla är centralt belägna i stadsdelarna.

En övergripande majoritet av den anmälda brottsligheten är narkotika-, skadegörelsebrott och fordonsbrott. Det är inte alls konstigt att det är de här ytorna som är mer utsatta än andra, eftersom de har nära till kollektivtrafik, sociala och kommersiella arenor och är de mest befolkade delarna i Skärholmens SDF. Medelvärdet för stadsdelsförvaltningen låg under den här mätperioden på lite mer än 300 anmälda brott, vilket innebär att de 5 mest utsatta Basområden är kraftigt överrepresenterade.

Totalt antal polisanmälningar i livskvalitetsbrott i Skärholmens samtliga basområden 2020 – 2022 (n=10 961).

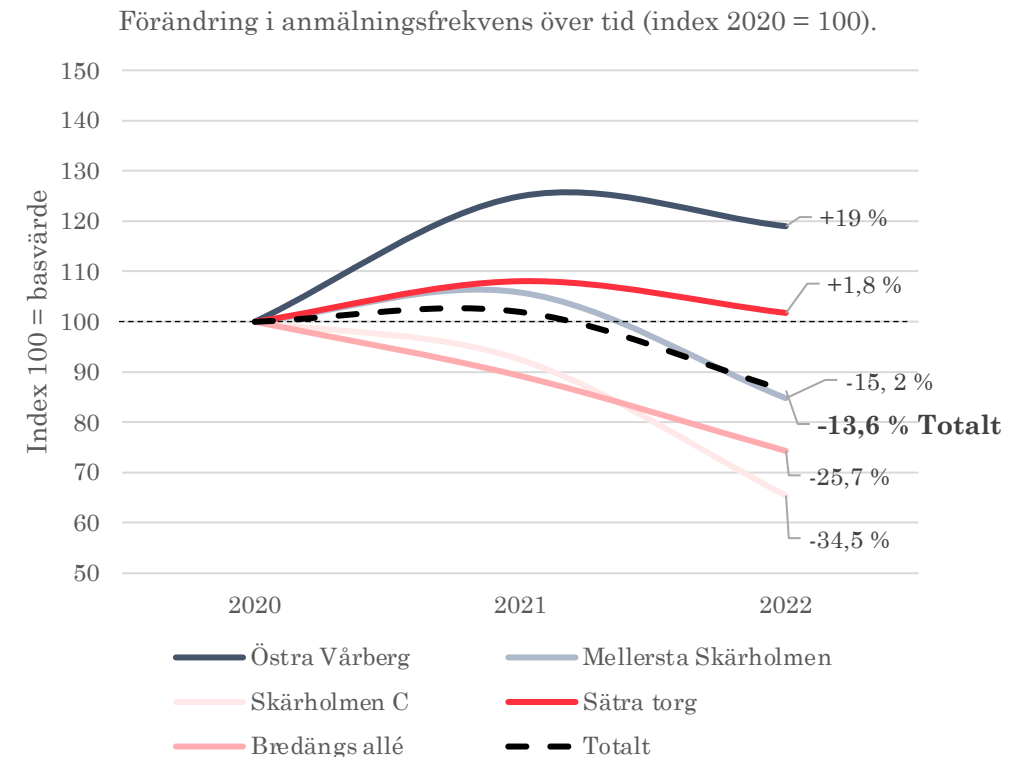
*Geografisk områdesindelning mellan stadsdelar och kvarter, bland annat i Stockholms län.

Källa: Region Stockholm, 2023.

3.2.3. Anmälningarna minskar i stadsdelsområdet.

Det har konstaterats i den makroskopiska översikten att anmälningarna för skadegörelse- och narkotikabrott har varit cykliska fenomen under åren 2021 och 2022, men att det hela tyder på en minskning av anmälningar i Skärholmens SDF. Det har dock inte minskat överallt. I diagrammet till höger så visas indexerade tidslinjer av anmälda livskvalitetsbrott i de fem mest utsatta Basområdena i Skärholmens SDF. Totalt så har det skett en minskning på 13,6 %, vilket kan förklaras av en kraftigt minskad anmälningsbenägenhet i Bredängs allé och Skärholmen C, och till viss grad Mellersta Skärholmen. I Sättra torg och i Östra Vårberg så har anmälningsbenägenheten ökat sedan 2020.

Vårberg är den enda stadsdel där man inte lanserat Trygga Trappan som metod, vilket kan indikera att brottsligheten kan ha förflyttats dit eller helt enkelt inte förebyggts i samma skala.

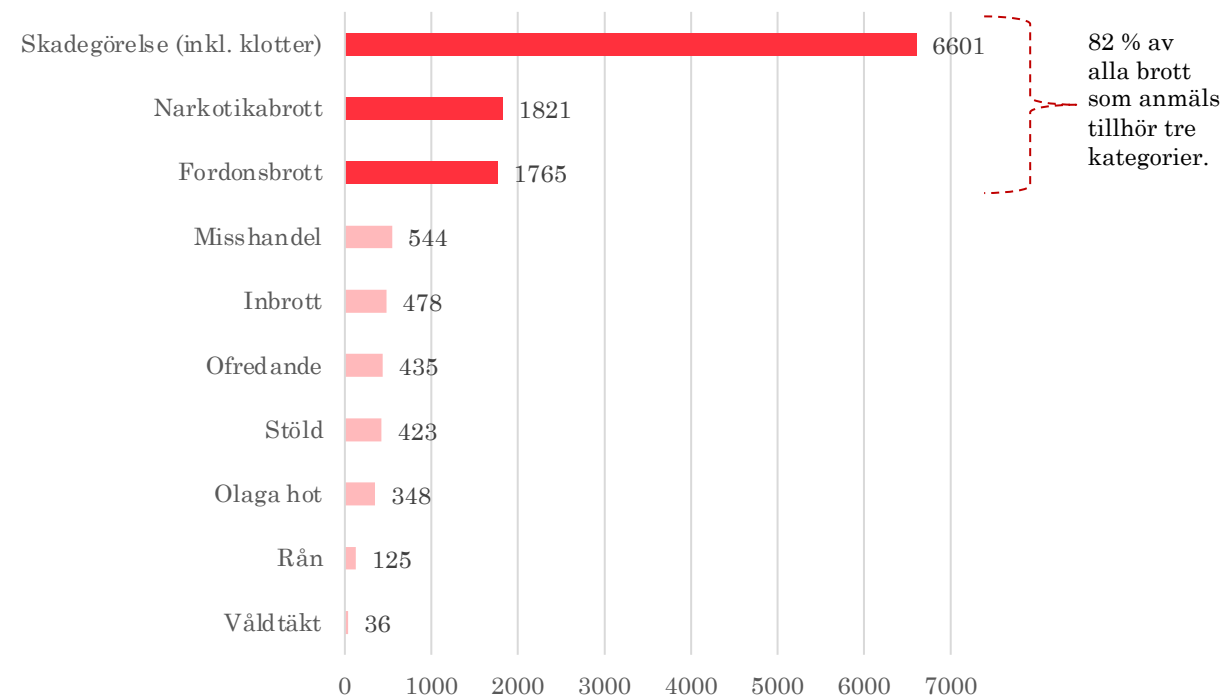
Källa: Region Stockholm, 2023.

3.2.4. Det finns även en snedvridning i anmälda brottskategorier

Det inte bara brottens geografi som är snedfördelat, utan även vilka brottskategorier som anmäls i Skärholmens SDF. Skadegörelse-, narkotika- och fordonsbrott är de klart dominerande faktorerna till brottsbilden i stadsdelsområdet (82 %) varav medparten är skadegörelsebrott. Som konstaterat i introduktionskapitlet så initierades Trygga Trappan i Skärholmen för att lokalisera hot-spots och förebygga förekomsten av kriminogena miljöer inom fastigheterna där de återkommande problemen var just skadegörelse-, narkotika- och vapenbrott. Den sistnämnda brottskategorin ingår inte i *Regional lägesbilds* sammanställning av livskvalitetsbrott, men i övrigt så är de tydligt att skadegörelse- och narkotikabrott är de två tyngsta brottskategorierna i Skärholmens SDF.

Med andra ord så upptäcks mycket av skadegörelsen och narkotikan i stadsdelsområdet, och antalet offer-relaterade brottsanmälningar (exempelvis vålds- eller stöldbrott) är inte särskilt förekommande. Om man granskar dataunderlaget för de fem mest utsatta basområden i Skärholmens SDF så är narkotikabrott den enda kategori så som har ökat, och det gäller då primärt i Basområdet Östra Vårberg (Region Stockholm, 2023).

Totalt antal polisanmälningar inom samtliga brottskategorier livskvalitetsbrott Skärholmens samtliga basområden 2020 – 2022.

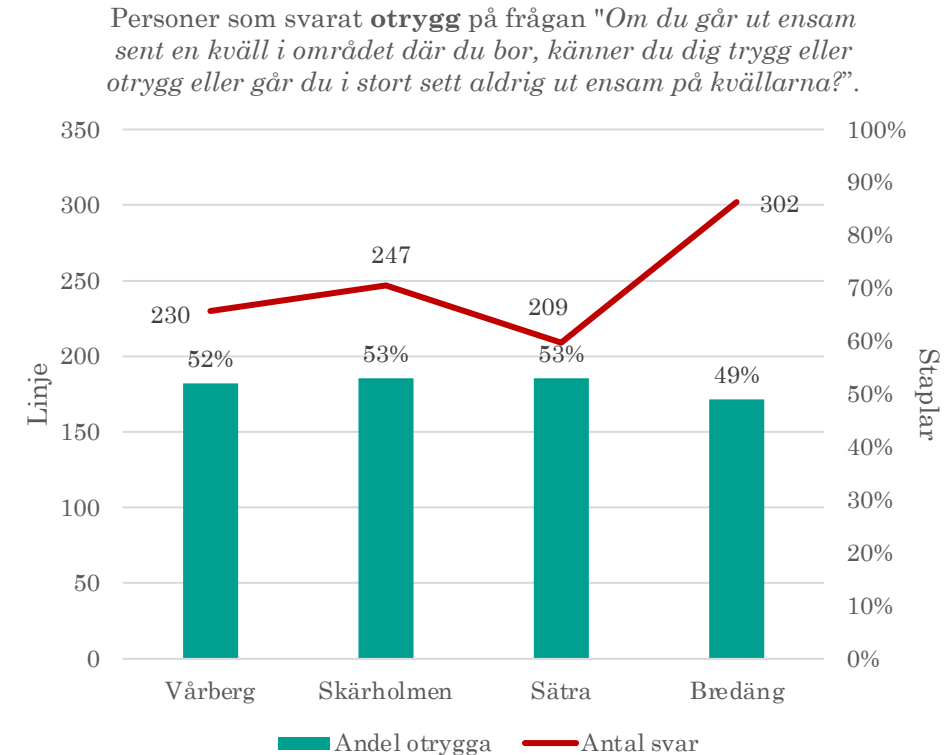
Källa: Region Stockholm, 2023.

3.2.5. Den lokala trygghetsbilden är minst sagt onyanserad

Polisregion Stockholm utför trygghetsmätningar i Stockholms län som finns tillgängliga via *Regional lägesbild*. Mätningarna visar data på de som svarat att de känner sig otrygga när de vistas ensamma i sitt bostadsområde när det mörkt ute. Det krävs max 40 svar för att Polisen ska redovisa information som här presenteras på RegSO-nivå* (Regionalt statistikområde) som i det här fallet överlappar med stadsdelsnivå, vilket är som bekant fyra i Skärholmens SDF.

Precis som i Stockholms stads mätning så fanns det återkommande problem med låga svarsfrekvenser vid det senaste mättillfället som finns tillgängligt i verktyget (2021). Granskar man enbart andelen otrygga ser det onekligen väldigt jämt ut, men att Bredäng är något mindre otrygg än till exempel Sättra. Tar man hänsyn till att Bredäng hade en betydligt högre svarsfrekvens så blir det tvärtom. Oavsett vilket så är det tydligt att det finns ett återkommande problem med upplevd otrygghet bland de boende i Skärholmens SDF.

Sammanfattningen av mikroanalysen visar att de typer av brott som Trygga Trappan ämnar förebygga dominerar brottsbilden i de fem mest utsatta Basområdena. Totalt sett har polisanmälningarna minskat under åren 2020 – 2022 men upplevd otrygghet är ett problem i stadsdelarna.

Källa: Region Stockholm, 2023.

*Läs mer in den geografiska indelningen på:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/regionala-indelningar/regso---regionala-statistikomraden/>

3.3. Fastighetsanalys; brottslighet och trygghet i berörda fastigheter.

3.3.1. Berörda fastigheter och mätobjekt

I den här delen presenteras de registrerade händelser som fastighetsägarna har mätt upp genom HP-TT-sensorerna, samt resultat från NKI-mätningar och mätningar i verktyget EMBRACE. Nedan presenteras de adresser där Svenska Bostäder och Stockholmshem har valt att initiera Trygga Trappan som arbetsmetod, samt vilka platser (Mätobjekt) man satt upp sensorer i. Dataunderlaget har producerats av bostadsbolagen och Skärholmens Fastighetsägare.

Adress	Ägare	Stadsdel
Stora Sällskapets väg 12–42	Svenska Bostäder	Bredäng
Gröna Stugans väg 1–23	Svenska Bostäder	Bredäng
Äspholmsvägen 22–32	Stockholmshem	Skärholmen
Torvsättravägen 12–16, 24–28	Stockholmshem	Sätra

Mätobjekt

Cykelrum

Källare

Entré

Huvud-
källaringång

Tvättstuga

Hiss

Spiraltrappa

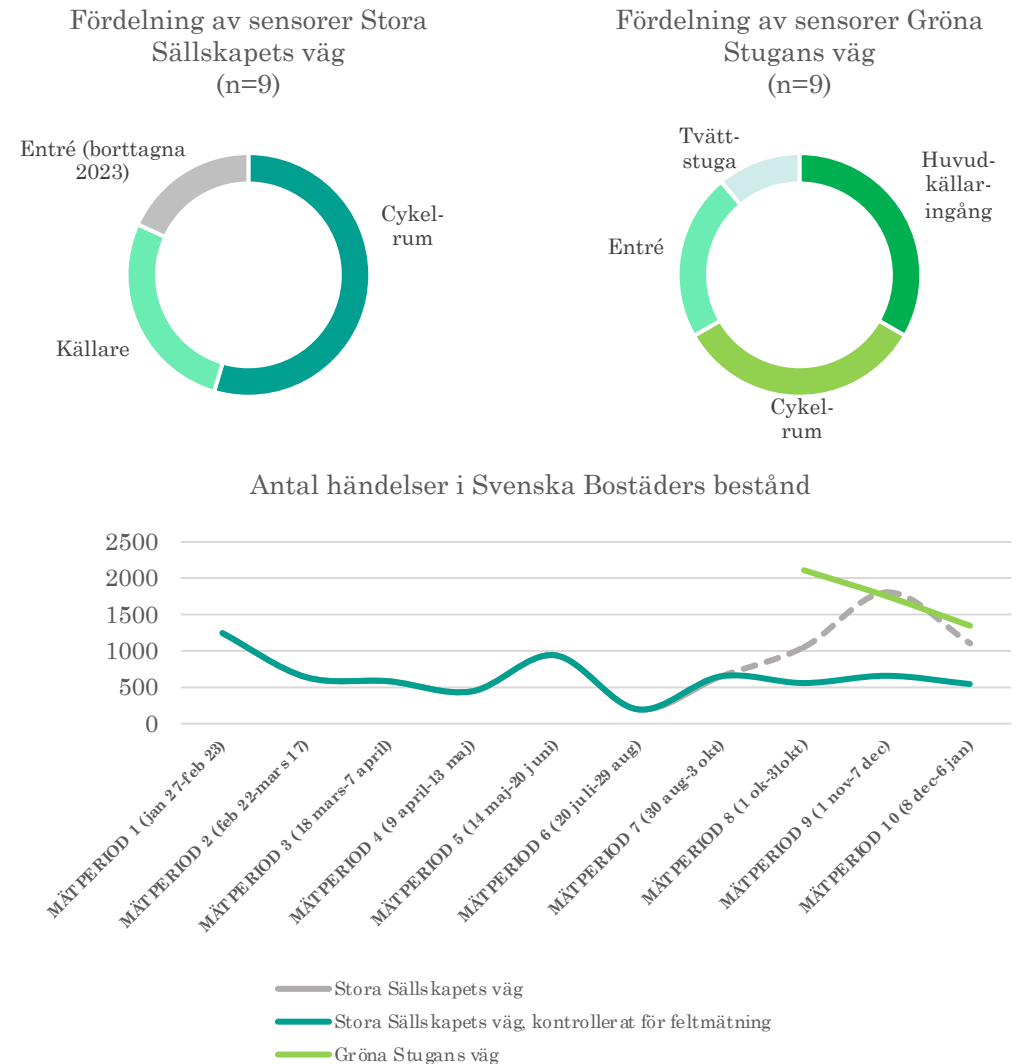
Källa: Lantmäteriet, 2023.

3.3.2. Uppmätt aktivitet i Svenska Bostäders bestånd

Linjediagrammet längst ner till höger visar antalet uppmätta händelser på Stora Sällskapets väg och Gröna Stugans väg från januari till december 2022 vilket utgjorde 10 mätperioder. Det är viktigt att poängtera att registrerade händelser inte automatiskt betyder brott eller otrygghetsfrämjande aktivitet, bara att personer har uppehållet sig inom fastighetens längre än vad som anses normalt. Det bör också poängteras att mätningar av dessa slag inte är utan felmarginaler.

Beroende på var sensorn är placerad inom fastigheten så kan det nämligen bidra till miljöspecifika störningar. Detta var fallet på Stora Sällskapets väg där man under Mätperiod 8 – 9 hade återkommande problem med bullriga rör som påverkade sensorernas aktivitet och resulterade i en markant ökning av rapporterade händelser. Av strategiska skäl har vi valt att exkludera uppmätta händelser på de adresser där problemet förekom. I diagrammet visas trenden för både Stora Sällskapets väg (turkos linje, kontrollerat för bortfall samt grå streckad linje, okontrollerat för bortfall) och Gröna Stugans väg (grön linje), varav bägge har varit negativa. Mätningar på Gröna Stugans väg påbörjades under Mätperiod 8 som hittills varit mer händelseutsatt än Stora Sällskapets väg.

De övre cirklarna visar var inom fastigheten som flest sensorer monterats upp och därmed vilka ytor som förmodas vara mest ”sårbara” för ungdomshäng och eventuella konsekvenser som det kan medföra. I huvudsak så är det i cykelrum, källare och entréer som man har placerat sensorerna.

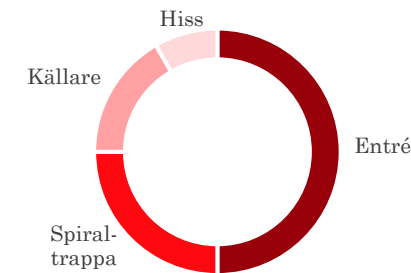
Källa: SKAFAST, 2023.

3.3.3. Uppmätt aktivitet i Stockholmshems bestånd

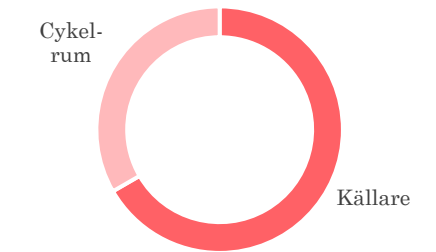
I Stockholmshems bestånd så har trenden sett lite annorlunda ut. Antalet uppmätta aktiviteter har varit stigande. Men även i det här underlaget så förekommer det en del systematiska mätningsfel. I detta fall berodde det på att en sensor som placerats vid en hiss hade påverkats av själva hissaktiviteten, vilket resulterade i en dramatisk ökning av rapporterade händelser på Torvsättravägen i Sättra. Vid ett tillfälle så uppkom en liknande situation med en sensor som var placerad vid en spiraltrappa. Felmätningarna har klassificerats som bortfall har här och har exkluderats i sammanställningen (representerat av den rosa linjen i linjediagrammet).

På Äspholmsvägen i Skärholmen så har trenden varit relativt stabil, även om antalet anmälda händelser också ökat under den här tidsperioden. Precis som i Svenska Bostäders fall så har man identifierat entréer, cykelrum och källare som strategiska platser för att sätta upp sensorer, antingen för att man har upptäckt eller misstänkt att de ytorna är kriminogena.

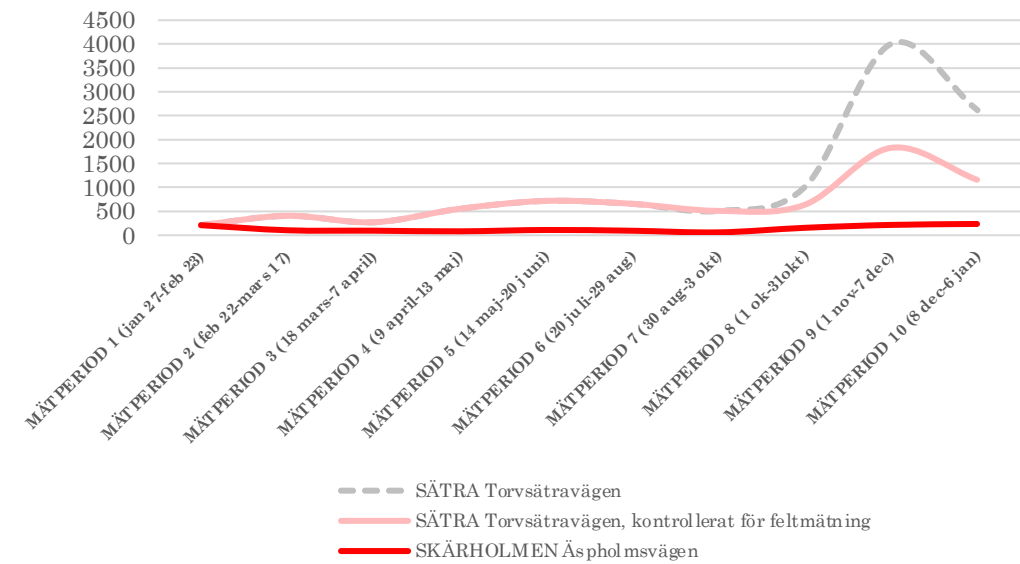
Antal sensorer Torvsättravägen (n=12)

Antal sensorer Äspholmsvägen (n=6)

Antal händelser i Stockholmshems bestånd

Källa: SKAFASST, 2023.

3.3.4. Ökningen för antalet registrerade händelser kan förklaras av ett ökat antal sensorer

Den enkla förklaringen till att antalet rapporterade händelser i båda bestånden har ökat är att antalet sensorer har ökat. Det innebär att utgångsläget för mätperioden automatiskt förändras när man presenterar händelseförloppens tidsbundenhet. På Torvsätravägen har man mer än fördubblat antalet sensorer inom fastigheterna, vilket även ökar risken för ökade felmarginaler i datainsamling över händelser.

Utifrån denna lägesbild så är det givet att antalet händelser kommer vara fortsatt ökande förutsatt att fler sensorer monteras och flyttats runt, vilket kan ge en bild av att problematiken även ökar och flyttas runt. Skärholmens Fastighetsägare arbetar löpande med att presentera statistik på antalet registrerade händelser fördelat på fastigheternas olika ytor, samt vilka tidpunkter på dygnet och veckodagar som är mest utsatta. På det sättet undviker man enklare feltolkningar av insamlad data.

I Svenska Bostäders fall så nedmonterades en sensor i januari 2023 från Stora Sällskapetets väg och placerades på Gröna Stugans väg efter att trapphäng hade upptäckts där. Det förekom inga nedmonteringar av sensorer i Stockholmshems bestånd under 2022.

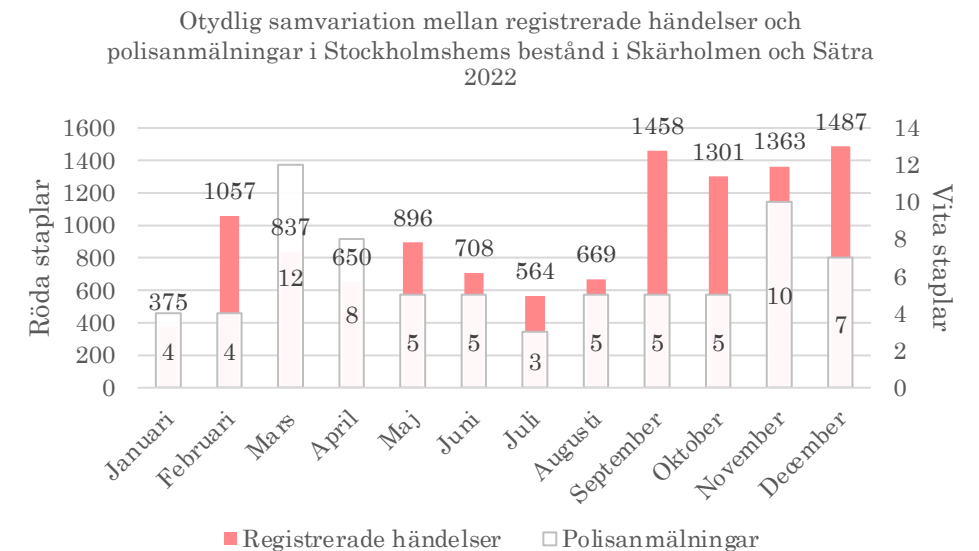
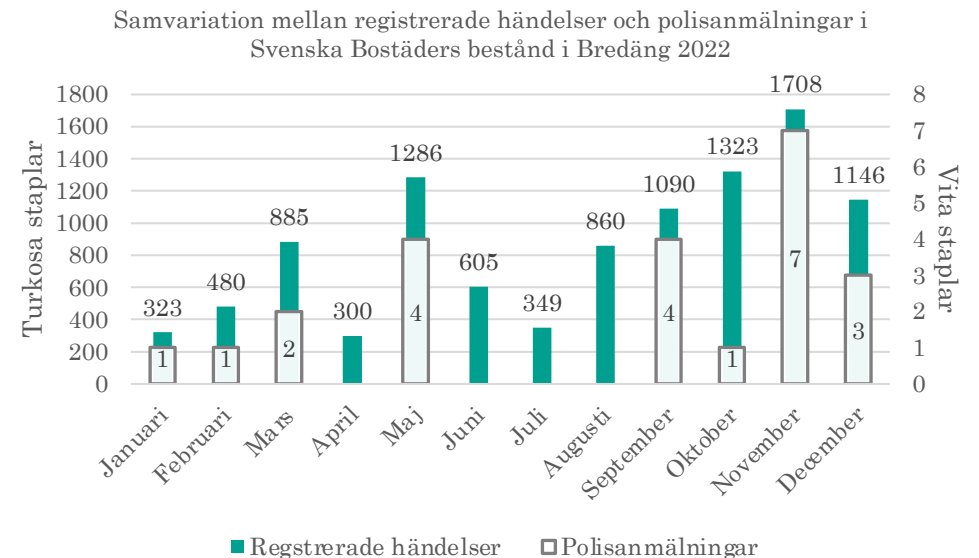
Källa: SKAFAST, 2023.

3.3.5. Hur hänger mätningarna ihop med anmälningar?

Det enda riktigt meningsfulla med att mäta registrerade händelser inom fastigheterna i syfte att utvärdera huruvida de varit brottsförebyggande är sätta siffrorna i relation till annan relevant statistik.

Trots svårigheter med att mäta brottslighet så har vi med hjälp av Polisens interna databas RAR (Rationell Anmälningsrutin) för adressbunden brottsstatistik valt att studera anmäld brottslighet i kategorierna narkotika-, vapen- och skadegörelsebrott under tidsperioden 2021 – 2022 inom de fastigheter där Trygga Trappan praktiseras, eftersom de är just de brottskategorierna av som varit relevanta för metodens införande.

Som beskrivet i inledningen av kapitlet så förväntas höga anmälningsfrekvenser indikera att brotten förebyggs eller rentav bekämpas. I den här studien så påvisas det tydligt att en sådan korrelation existerar, men den är tydligare för Svenska Bostäder än för Stockholmshem. I diagrammen till höger så visas samvariationen mellan registrerade händelser och polisanmäld brottslighet i både Svenska Bostäders och Stockholmshems bestånd. I Bredäng är det tydligt att fler brott anmäls i fastigheter där man mäter upp höga frekvenser av händelser kopplade till just ”trapphäng”. För Stockholmshem är trenden inte lika tydlig, vilket kan bero på flertalet olika faktorer, till exempel att brott har upptäckts utan sensorernas påverkan eller att Polisen har behövt prioritera insatser på annat.

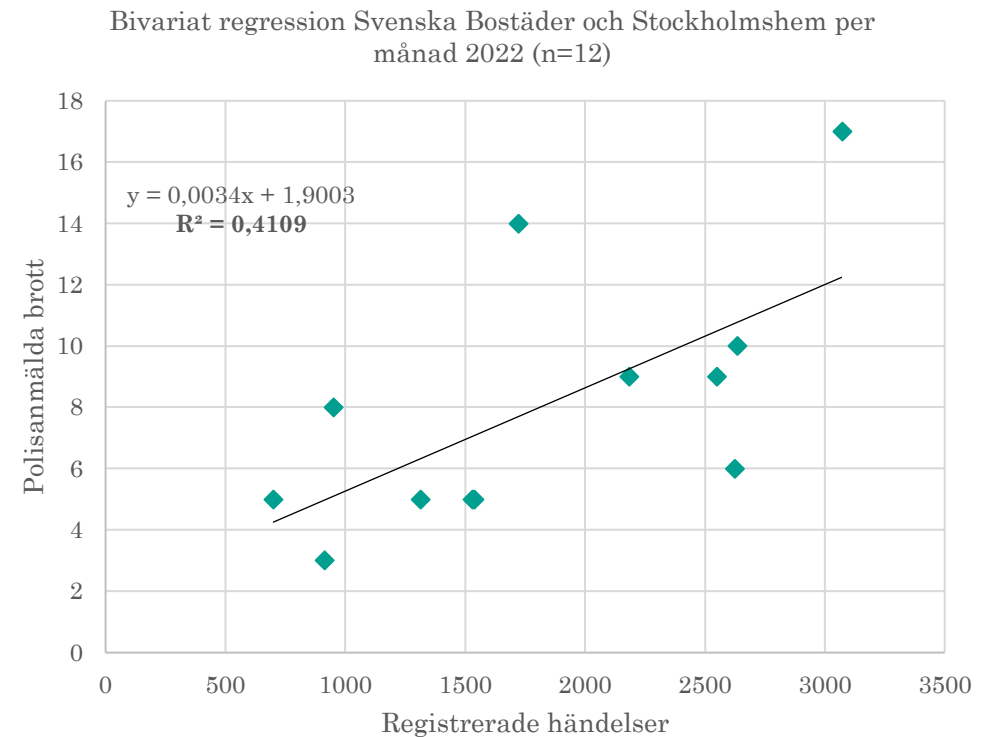
Källa: SKAFAST/Polismyndigheten, 2023.

3.3.6. Positiv korrelation med hyfsad förklaringsgrad

För att studera den uppmätta samvariationen djupare så illustreras den statistiska korrelationen mellan registrerade händelser och polisanmälningar med hjälp av ett spridningsdiagram som preciserar sambandets förklaringsgrad med hjälp av en regressionslinje. Koordinaterna i diagrammet representerar en av årets tolv månader under 2022, och visar hur många rapporterade händelser som kommit in för Svenska Bostäder och Stockholmshem gemensamt. Som noterat är korrelationen positiv, det vill säga att utfallet av ökade polisanmälningar går till en viss grad att förklara med att mer händelser registreras inom fastigheterna. För båda bostadsbolagens räkning så kan utfallet av anmäld brottslighet beskrivas som en konsekvens av Stockholmsmodellen av Trygga Trappan med en precision på ca 41 % (R^2), vilket är en hyfsad förklaringsgrad.

Utfallet av en bivariat regressionsanalys, givet att det finns ett statistiskt samband, beror huvudsakligen på hur många observationer man har med i analysmodellen samt hur höga extremvärdena är (det vill säga hur långt ifrån linjen den uppmätta observationen ligger). I det här fallet så beror det förmodligen på bägge delarna, men i synnerhet att extremvärdena har varit höga under vissa månader. Det har helt enkelt varit fler anmälningar än vad analysmodellen estimerar under vissa månader på året och ett färre antal under andra månader. Detta gäller i synnerhet för Stockholmshems fastigheter, vilket förklaras av att de under 2022 haft ett större antal aktiva sensorer.

Som helhet visar dock diagrammet att det finns goda skäl till att Trygga Trappan bidrar till att fler brott som kanske inte hade upptäckts och anmälts faktiskt gör det.

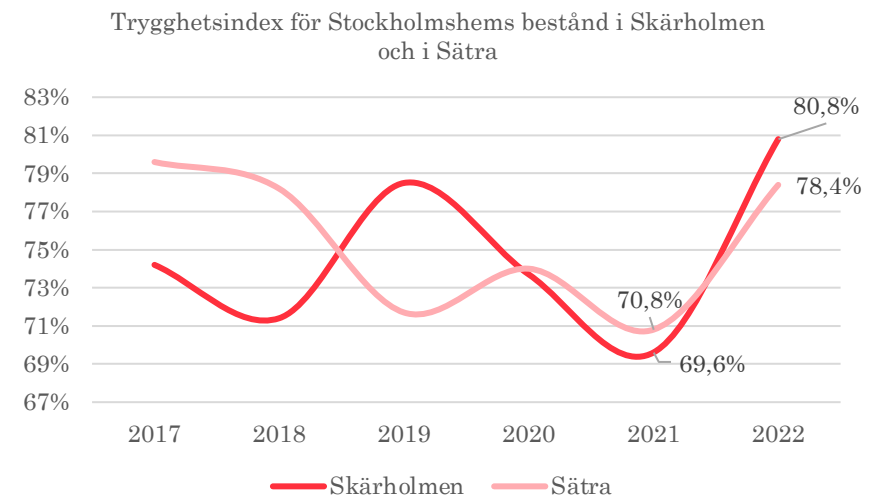
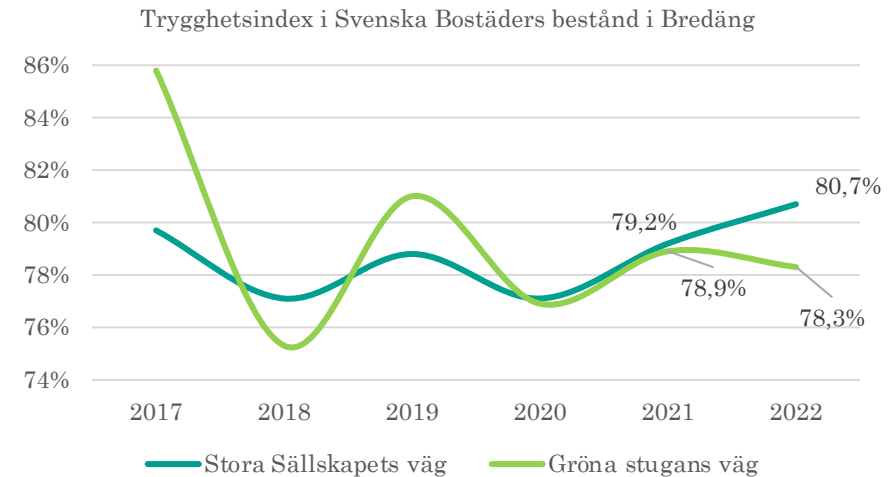
Källa: SKAFAST/Polismyndigheten, 2023.

3.3.7. Tryggheten tycks öka hos hyresgästerna

Den sista statistiken som presenteras i rapporten är den trygghetsdata som båda bostadsbolagen samlat in själva. Det första dataunderlaget är de NKI-mätningar som bostadsbolagen utför regelbundet varje år i syfte att ta reda på hyresgästernas åsikter om sin boendemiljö och trivsel. Indexet består är en sammansättning mellan ett Service- och ett Trygghetsindex, där det sistnämnda undersöker hyresgästernas upplevda trygghet i trapphusen, i källare/vindsförråd och under vistelse utomhus under kvällar och nätter.

Diagrammen till höger visar att den upplevda tryggheten har varierat något under perioden 2017 – 2022, åtminstone på Stora Sällskapetets väg och för Stockholmshems fastigheter i Skärholmen och i Sättra. Trygghetsupplevelsen på Gröna Stugans väg har varit betydligt mer dramatisk som helhet. Som konstaterat tidigare så är problem med låga svarsfrekvenser återkommande när man mäter tryggheten hos invånare, vilket gör det svårt att veta huruvida trenden är representativ för den generella populationen eller bara slumpartad. NKI-mätningar är inget undantag. Det är viktigt att påpeka trenderna för Stockholmshems berör samtliga av bostadsbolagets fastigheter i de två stadsdelarna.

Vad utfallet beror på är i dagsläget spekulativt eftersom trygghetsupplevelsen kan påverkas av ett så stort antal parametrar. Sker det en skjutning eller liknande våldsbrott i området vid mättillfället så kan det ha en oerhörd påverkan på Trygghetsindexet.

Källa: Svenska Bostäder/Stockholmshem, 2023.

3.3.8. Hur ser det ut i de fastigheter där man jobbat med Trygga Trappan?

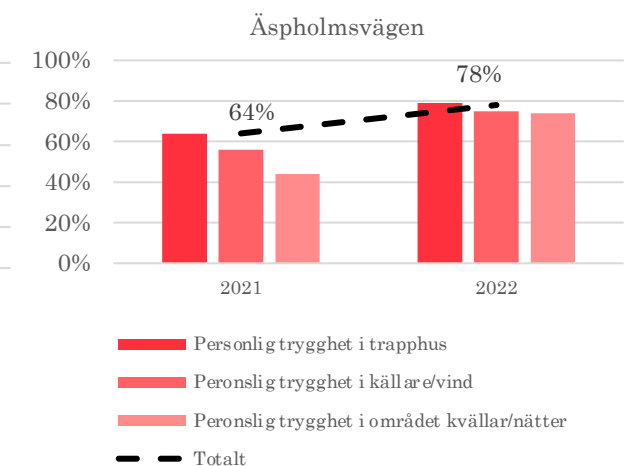
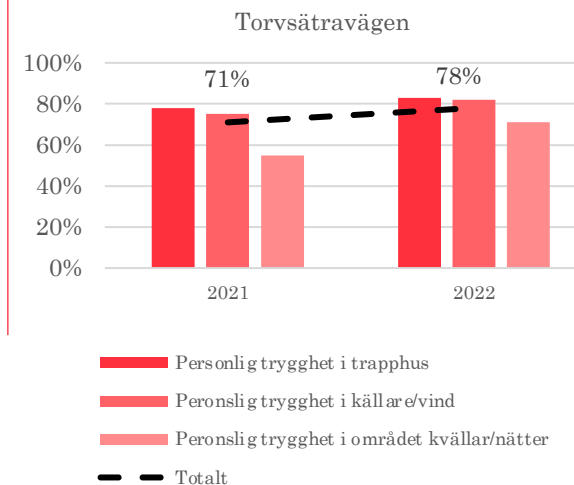
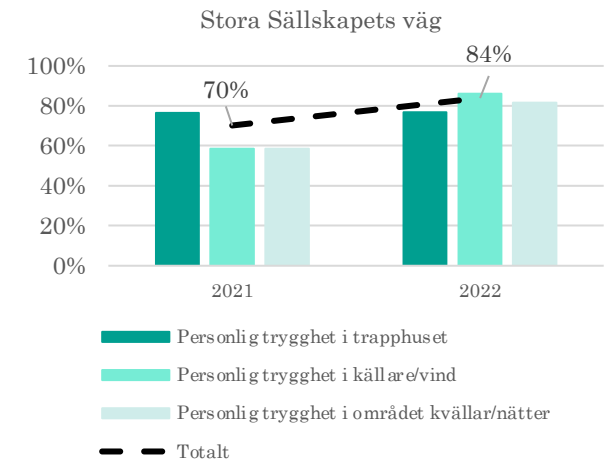
För att nyansera NKI-trenderna för båda fastighetsägarna ytterligare så redovisas här resultaten för de adresser där man arbetat med Trygga Trappan (förutom Gröna Stugans väg, eftersom HP-TT-mätningarna påbörjades så pass sent 2022 att det förmodligen inte haft någon effekt på Trygghetsindexet från samma år). Siffrorna ser onekligen väldigt positiva ut. Både Stora Sällskapets väg och Äspholmsvägen har ökat sina respektive Trygghetsindex med 14 procentenheter under 2022. Det motsvarar en ökning på 20, respektive 22 % vilket är ytterst ovanligt, synnerligen för fastigheter som ligger i socioekonomiskt svagare områden. Adresser på Torvsättravägen har även de fått ett uppsving med 7 procentenheter, vilket motsvara strax under 10 %.

Mycket tyder på att det är de resultaten som bidraget till den generella ökningen* i Trygghetsindexet.

*Svenska Bostäder och Stockholmshem menar att det är arbetet med Trygga Trappan som hyresgästerna uppger har varit anledningen till den förbättrade trygghetsupplevelsen, vilket har bekräftats när de har haft dialog med hyresgästerna i berörda fastigheter. För mer information, vänligen kontakta kontaktpersonerna från respektive bostadsbolag.

Skillnader i Trygghetsindex för berörda fastigheter

	2021	2022
Stora Sällskapets väg	70 %	84 % (+ 14 %-enheter)
Torvsättravägen	71 %	78 % (+ 7 %-enheter)
Äspholmsvägen	64 %	78 % (+ 14 %-enheter)

Källa: Svenska Bostäder/Stockholmshem, 2023.

3.3.9. Data från verktyget EMBRACE

Slutligen presenteras några kartutdrag från verktyget EMBRACE*, som är ett statistiskt mätverktyg för att lokalisera otrygga platser. Båda bostadsbolagen** har arbetat flitigt med att lokalisera otrygga platser i Skärholmens SDF. Dataunderlaget bygger på självrapportering av trygghetshämmande element och störningsärenden, och har delvis legat till grund till var båda bostadsbolagen har valt att sätta sensorer. Kartorna är så kallade heat-maps och färgen illustrerar graden av intensitet, ju mörkare färgen blir desto större är problematiken i fastigheten.

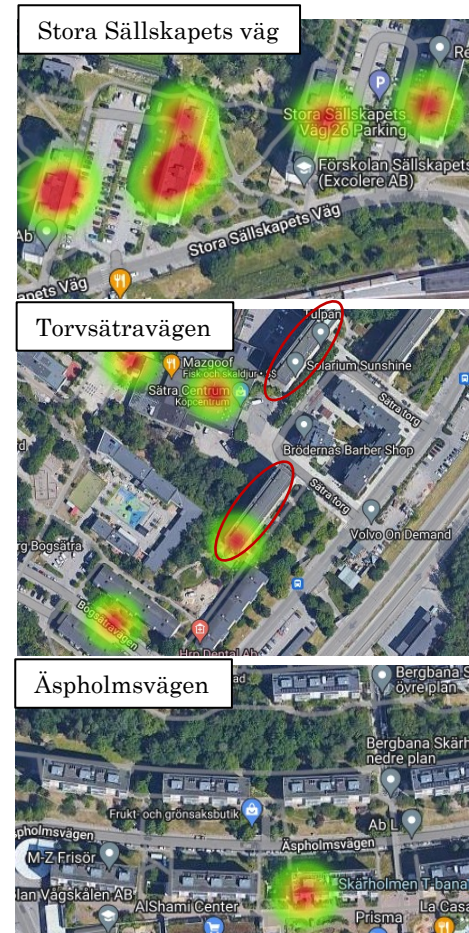
Jämför man resultaten från lägesbilderna från januari 2022 med januari 2023 så ser man tydligt att antalet röda ytor har minskat på Stora Sällskapetets väg. Inom Stockholmshems fastigheter ser det ännu bättre ut. Det rapporterades inga störningar alls i januari 2023. Det innebär inte nödvändigtvis att det finns en linjär nedgång i minskade anmälda störningar från januari 2022 till 2023. Det kan mycket väl vara så att lägesbilderna är cykliska precis som med anmälningsstatistiken. Det är dock ett gott tecken med en klar förbättring från det föregående årets mätning. Som helhet tycks miljöerna inom och runtomkring berörda fastigheterna blivit tryggare efter ett års arbete med Trygga Trappan.

Sammanfattningen av fastighetsanalysen är att Trygga Trappan har fungerat väl för att lokalisera kriminogena miljöer, ökat nödvändig anmälningsbenägenhet, bidragit till minskade störningsärenden och till tryggare boendemiljöer.

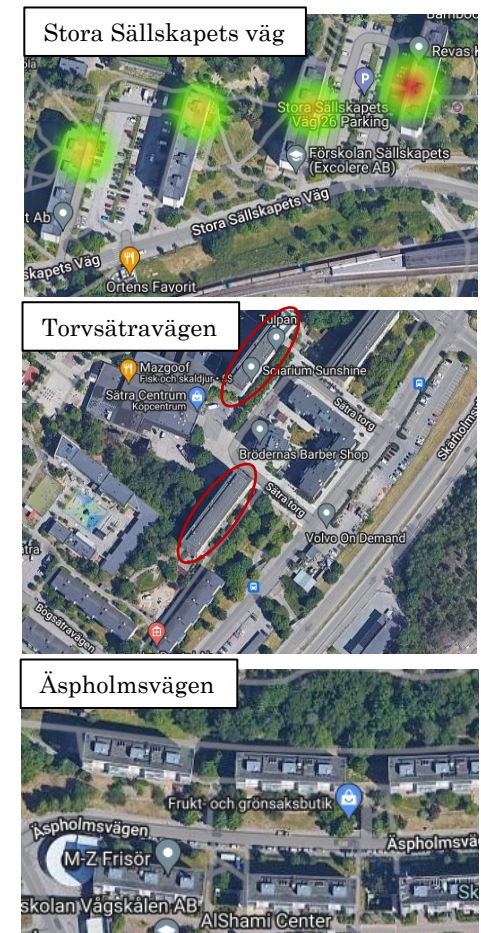
*För att veta mer om EMBRACE, besök: <https://www.embrace-safety.se/>

**Gröna Stugans väg har exkluderats eftersom Trygga Trappan infördes senare.

Januari 2022

Januari 2023

Källa: Svenska Bostäder/Stockholmshem, 2023.

3.3.10. Förflyttar sig brott någon annanstans?

Huruvida brottslighet bekämpas eller inte kan ibland vara svårt att svara på eftersom dataunderlagen som ofta analyseras är frekvenser av anmäld brottslighet inom ett geografiskt avgränsat område. Detta är även fallet i den här studien. En vanlig invändning mot situationella insatser är att brottslighet inte bekämpas utan enbart förflyttas från en yta till en annan. Detta fenomen kallas ibland *the theory of crime displacement* och är förekommande, men det är svårt att veta till vilken exakt grad detta sker (Felson & Clarke, 1998). Det finns en del studier som tyder på att det är mindre vanligt än vad många tror. Exempelvis så släppte BRÅ rapporten *Hot spots för brott i sex svenska städer* (2011, s. 10) som visade att spridningseffekter av viss brottslighet inom närområdena inte är så förekommande som förväntat, snarare är det de brottsminskningen som får spridningseffekter till närområdena när fungerande insatser utförs.

Vad detta beror kräver en djupare analys, men den hypotes som stärktes i rapporten *Trygghetsbesiktningar i Järva 2007 – 2020* (s. 44) var att fastighetsanknuten brottslighet såsom inbrott är svår att förflytta från en enhet till en annan eftersom det sannolikt krävs kunskaper om fastighetens fysiska karaktär och bristande kontrollrutiner för att man skall lyckas begå ett inbrott oupptäckt. Sannolikheten för att den motiverade gärningspersonen har den kunskapen om flertalet fastigheter bedöms vara låg. Det är svårare att vara lika säker på det resultatet när det gäller andra brottskategorier. Bostadsinbrott har i regel låga mörkertal bland anmälda brott, till skillnad mot exempelvis skadegörelse- och narkotikabrott. Det är också, som tidigare nämnt svårt att dra några slutsatser från anmälningsfrekvenser enbart.

Trotts svårigheter med att mäta brottslighet så har vi med hjälp av Polisens RAR-databas även valt att studera anmäld brottslighet i kategorierna narkotika-, vapen-, och skadegörelsebrott för kringliggande fastigheter.

Dataunderlaget visar inte på några tydliga mönster på att brottsligheten ökar eller minskar inom berörda fastigheter. Istället så stärks hypotesen om att brottsligheten är ett cyklisk fenomen i Skärholmens SDF och är säsongsb beroende. Risken för att förflyttning sker kvarstår dock. Det går inte att dementera påståendet om att brott förflyttas men det går inte utifrån statistiken att finna stöd för påståendet heller. För mer information och doigram, se BILAGA.

Exempel på fastighetsägarkartor som visar Svenska Bostäders och Stockholmshems bestånd, samt kringliggande fastighetsägare. Kartan är en viktig resurs för att analysera brottsgeografin och vilka fastighetsägare som påverkas. Källa: SKAFAST, 2023.

3.4. Resultat från Intervjuer

För att komplettera dataunderlaget utfördes intervjuer med kommunpolisen i Skärholmen, Skärholmens Fastighetsägare och andra bostadsbolag. Intervjuerna har huvudsakligen fokuserat på följande:

- Hur verktyget Trygga Trappan praktiseras och vilka styrkor och svagheter som finns med arbetsmetoden.
- Belysning av hur andra aktörer arbetar olika metoden på andra ställen i Sverige.
- Utvecklingsmöjligheter med metoden

Intervjuerna utfördes fysiskt samt via telefon och Microsoft Teams, och varierande i omfång och hur pass hur involverade aktörerna var i själva arbetet rent tekniskt eller operativt. Syftet med intervjuerna har varit att få en mer kvalitativ förståelse för hur arbetsmodellen praktiseras, både i Skärholmens SDF och på andra platser i Sverige samt vilka styrkor och svagheter som arbetsmetoden inneburit för praktiker.

De som har deltagit är Polisen från LPO Skärholmen, Avarn Security, Skärholmens Fastighetsägare, Uddevallahem, Hyresbostäder i Falköping och Mitthem i Sundsvall.

Metoden är effektiv för sitt ändamål

Det första temat fokuserar på vad praktiker som arbetar (med eller utan Stockholmsmodellen) med Trygga Trappan har identifierat för styrkor och svagheter med metoden. Den generella uppfattningen bland respondenterna är att metoden är effektiv i att motverka ungdomshäng från fastigheterna och att den bidrar till ökad trygghet i bostadsområdena. För praktiker inom Stockholmsmodellen så har i synnerhet relationen mellan bostadsbolagen, Polisen och Skärholmens Fastighetsägare varit en särskilt viktig aspekt rent administrativt. Genom anordnandet av kontinuerliga mötesträffar med alla inblandade parter och sammanställningar av flödesmätningar från HP-TT-sensorerna så har man hittat ett systematiskt arbetssätt för att dela information för fastighetsägarföreningens medlemmar. Kommunikationen är den centrala resursen för Stockholmsmodellen som inte alla aktörer i Sverige har samma rutiner för.

I ett samtal med Polisen Skärholmen så framkommer det att man länge har noterat att de adresser som är centrumnära ofta är mer brottsutsatta än andra adresser och att det är ett återkommande problem i stadsdelsområdet. Man upplever även från Polisens håll att den rapportering som utförs genom EMBRACE stämmer hyfsat överens med Polisens egen lägesbild kring otrygga platser, vilket gör det relativt enkelt att tillsammans med bostadsbolagen välja ut de adresser man vill initiera metoden inom. Polisen menar att det är tack vare flödesmätningarna som man har lyckats kartlägga brottslighet på ett nytt sätt. Metoden bidrog bland annat till en större beslagtagning av narkotika på Stora Sällskapets väg, efter noteringar av stora händelseavvikelser i ett cykelförråd under vinterhalvåret 2022. Uppfattning var att man generellt sett inte vistas i cykelrum under den här tidsperioden och att det därför fanns goda skäl för Polisen att misstänka brottslig aktivitet på platsen.

3.4.1. Styrkor och svagheter med Trygga Trappan

Polisen beslagtogs ett paket cannabis i cykelrummet, vilket de kunde koppla till en individ som var skriven på adressen och dessutom kopplad till organiserad brottslighet. Tillslaget medförde en kedjereaktion; paketet skickades från ett bolag i Holland så Polisen kontaktade därför Postnord och tog reda på vilka fler adresser i Sverige som bolaget skickat paket till. Det i sin tur ledde till att Polisen lyckades göra narkotikatillslag på andra platser. Förutom i Bredäng så lyckades Polisen lokalisera adresser i flera delar av Stockholm och i Uppsala dit personer beställt narkotika från samma bolag. Totalt beslagtogs 13 kg cannabis, 12 kg kokain, och 10 kg 3-CMC. Sju personer som var inblandade i brottet frihetsberövades och dömdes i domstol. Den gemensamma domen för samtliga inblandade parter var 35 års fängelse. Detta, menar Polisen var en indirekt effekt av att man har arbetat med Trygga Trappan i Skärholmens SDF.

Lokalt i Skärholmens SDF så har metoden varit fortsatt effektiv på flera adresser än på Stora Sällskapetets väg. Polisen har med hjälp av metoden lyckats hitta narkotika och vapen i trapphusen och källar-/vindsförråd, och de trycker på att det framför allt är kartläggningen av händelser som är metodens styrka.

”Med våra mått mätt så har det varit en fungerande metod. Trots att vi inte har rapporterat folk för olaga intrång, så har vi ändå haft nytta och glädje av metodiken.”

– Polisen Skärholmen

Metoden bygger på efterrapporteringar

Polisen får informationen om uppmätta händelser inom fastigheterna från Skärholmens Fastighetsägare natten innan de väljer att göra en grundlig genomsökning inom fastigheten. I en intervju med en representant från Skärholmens Fastighetsägare så framgår det att de också finns en teknisk svaghet med metoden; att informationen som levereras alltid är efterrapporteringar.

Det gör att metoden inte kan bidra till att Polisen ska kunna ingripa precis vid ett brottstillfälle. Det gör även att de måste koncentrera metoden till ett begränsat antal fastigheter för att inte uttunna metoden i förhållande till Polisens resurser. En fördel som lyfts fram med dagens arbetssätt är dock möjligheten för Polisen att kunna kartlägga brottsligheten mer djuplodat och få en större överblick över brottsgeografin, vilket de menar har effektiviserat deras spaningsarbete.

På frågan om varför Polisen tror att vissa fastigheter – och en del ytor inom fastigheterna – är mer utsatta än andra så tror de att det i huvudsak är kopplat till lokala individer som bor på utvalda, ofta centrumnära, adresser och/eller har kriminella nätverk kopplade till adresserna. På så vis är det relativt lätt att hålla koll på vilka som rör sig inom fastigheterna. Polisen bekräftar även det som Stockholmshem nämnde i Fastighetstidningen angående installationen av kameror i stadsdelsområdets centrummiljöer; att det har bidragit till att brottverksamheten har flyttat från offentligheten och in till trapphusen istället.

Olaga intrång kan inte vara syftet och målet

Polisen belyser att det råder en viss skepticism mot Trygga Trappan inom flera poliskontor eftersom det lätt blir ett fokus på jaga att folk för olaga intrång, vilket Polisen inte har resurser för. Dessutom tror de inte att bötfälla personer för det brottet när det ändå begås grövre kriminalitet inom fastigheterna bidrar till ökad trygghet. I Stockholmsmodellen så har man modifierat arbetssättet så att det fokuserar på att hjälpa Polisen lokalisera narkotika- och vapengömmor istället.

3.4.2. Trygga Trappan utanför Stockholm

Det är inte heller självklart om brottsligheten faktiskt minskar eller flyttar från en plats till en annan till följd av metoden, menar Polisen. De har till exempel noterat att det uppstått ungdomshäng och drogförsäljning i en bostadsrättsförening norr om Äspholmsvägen som tidigare tillhört Stockholmshems bestånd, men de vet inte om det inneburit en förflyttning av problemet eller om det rör sig om nya gärningspersoner. De har även noterat liknade företeelser i Sättra och i Bredäng. Dock så har en ärendeminskning på ca 30 % noterats sedan Trygga Trappan infördes i Skärholmens SDF, samt att kostnader för skadegörelser och reparationer inom fastigheterna minskat drastiskt.

Trygga Trappan utanför Stockholm

Trygga Trappan används idag på flera ställen i Sverige. Några bostadsbolag som praktiserar metoden under 2023 är Uddevallahem, Falköpings hyresbostäder och Mitthem i Sundsvall som både konstaterar att metoden varit framgångsrik i att minska brott och otrygghet i sina bestånd. I Uddevalla implementerades metoden under 2022 efter bostadsbolaget upplevt återkommande problem med ungdomshäng i källarutrymmen i stadsdelarna Hovhult, Skogslyckan och Tureborg. Konsekvenserna av hänget i trapphusen var att det medförde narkotika- och skadegörelsebrott. Denna problematik uppges ha försvunnit genom uppsättningen av flygbladen i trapphusen, Initiativet togs efter det att Polisen inte upptäckt hänget genom regelbundna ronderingar.

Enligt respondenten från Uddevallahem så framlyfts hyresgästernas upplevda trygghet och minskat häng som ett tecken på metodens framgång. De har inte arbetat med ljudboxar eller andra teknologiska komplement, utan enbart med att initiera ett avtal med Polisen och att sätta flygblad i trapphusen. Mitthem i Sundsvall valde också att starta upp metoden 2022 efter ha samtalat med Svenska Bostäder och Stockholmshem, och arbetar också med sensorer för att upptäcka hot-spots. De upplever också att metoden har varit värdefull för att minska brottsligheten i fastigheternas källarutrymmen – det har primärt sätt rört sig om narkotika och vapen som sedan beslagtagits.

Hyresbostäder i Falköping har under 2023 arbetat med Trygga Trappan och är även de väldigt nöjda med resultatet. De arbetar, förutom med flygbladen, med mosquitolarm för minska den narkotikahandel som förekommit till följd av trapphänget. Varken Sundsvall eller Falköping har några socialt utsatta områden enligt Polisens begreppsdefinition, men det finns socioekonomiskt svagare områden där de här bostadsbolagen äger fastigheter. Det är även där man har valt att implementera Trygga Trappan eftersom det är där som problemen varit förekommande. I fallet med Falköpings hyresbostäder så administreras mycket av verksamheten genom kommunens lokala EST-arbete*. De uppger att de har arbetat flitigt med att sammanställa trygghetskartläggningar, precis som i Skärholmens SDF, och har noterat att antalet störningsärende i miljön omkring fastigheterna har minskat sedan metoden infördes.

*Effektiv Samordning för Trygghet, för mer information besök:

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/unga-som-begar-brott/exempel-brottsforebyggande-metoder/effektiv-samordning-for-okad-trygghet-est/>

3.4.3. Utvecklingsmöjligheter med metoden

Brottsförflyttningsfrågan är även aktuell utanför Stockholmområdet. Av de som arbetar med Trygga Trappan så misstänker respondenterna även här att brottsförflyttning från berörda fastigheter till grannfastigheter är förekommande, i synnerhet i Falköping där Polisen har noterat sådana fall. Av den anledningen uppges det att lokalpolisen vill utveckla och utvidga metoden så att man kan arbeta gränsöverskridande mellan fastighetsägare och kommun med samma metod och sprida goda resultat.

Mitthem har utvidgat arbetet med Trygga Trappan. De har dock fått vetskap om att en del av den problematik som förekommit i deras bestånd verkar uppstå i grannområdet, i fastigheter som ägs av företaget Balder, som i sin tur har implementerat metoden. En sak som samtliga respondenter har gemensamt är att Polisen i de utvalda områdena aldrig fällt någon för olaga intrång efter metodens uppstart, trots att det för många fortfarande är det formella syftet med Trygga Trappan.

Hur minimerar man då att brott förflyttas, och vad har aktörerna för rekommendationer till de som är intresserade av att arbeta med Trygga Trappan som metod?

Respondenterna lyfter en del saker som de tror är särskilt nödvändiga för ändamålet. I ett samtal med Avarn Security så framför man att utvecklingen av AI kan, och kommer ha, en mer tongivande roll i det kommunikativa arbetet inom Stockholmsmodellen. Både Polisen Skärholmen och Skärholmens Fastighetsägare hänvisar till att detta kommer implementeras under 2023.

Syftet med implementeringen av AI är att effektivisera metoden och undvika det aktuella problemet med efterrapportering genom att sensorn istället skickar ett sms direkt till den lokala polisenheten som kan ingripa på plats vid registrerad händelse. Det skulle innebära att tidsrymden från registrerad händelse till anmält brott minskar avsevärt, och därmed tiden som vapen och narkotika riskerar att gå runt i omlopp i bostadsområdena. Det kan även eventuellt leda till att Polisen kan gripa gärningsmannen på plats.

Bostadsbolagen utanför Stockholm trycker bland annat på att det är viktigt att förstå anledningen med att metoden behöver implementeras inom en fastighet, samt att man kommunicerar tydligt mot hyresgästerna att arbetet är ett samarbete med Polisen och att målet med metoden är att hjälpa Polisen att öka sin närvaro i områdena. I den mån man har valt att arbeta med teknologiska lösningar så läggs stor vikt vid att man arbetar med uppföljning och utvärdering, gärna med siffror som visar på utvecklingen inom fastigheterna. Slutligen så nämns värdet av att arbeta med många olika aktörer som verkar inom den geografi där Trygga Trappan praktiseras så att man kan maximera nyttan med metoden och förstå de lokala förutsättningarna, i synnerhet när allt fler metodpraktiker blir vanliga. Som en representant från Skärholmens Fastighetsägare uttrycker det:

”Syftet med arbetet är inte att man ska införa Trygga Trappan, utan syftet är att få bort på hängen i trapphusen”.
– Skärholmens Fastighetsägare.

3.5. Sammanfattning av resultat och svar på frågeställningar

Svar på följande frågeställningarna

- *Hur har insatsen med Trygga Trappan påverkat brottsligheten och trygghetsupplevelsen i Svenska Bostäders och Stockholmsshems bestånd i Söderort i Stockholm?*

Trygga Trappan har inneburit att fler brott inom kategorierna narkotika-, vapen- och skadegörelsebrott har upptäckts och polisanmälts. Det har haft en stark effekt på Polisens förmåga att lokalisera och ingripa mot brottsligheten. Utifrån bostadsbolagens egna undersökningar så är det mycket som tyder på att tryggheten ökat inom de fastigheter som metoden har initierats och att det kan ha haft en positiv påverkan på trygghetsupplevelsen i stadsdelensområdet i stort.

- *Har andra bostadsbolags arbete med Trygga Trappan varit framgångsrikt?*

Ja, flertalet andra bostadsbolag runtomkring i Sverige har arbetat proaktivt med metoden med lyckade resultat. Just Stockholmsmodellen – där sensorer och systematiska arbetsrutiner för sammanställning och rapportering är centrala komponenter – praktiseras dock inte i lika hög grad i andra städer.

- *Hur fungerar kommunikationen mellan fastighetsägare, polis och hyresgäster gällande problematiken i trapphusen?*

Kommunikationen fungerar väl mellan fastighetsägare och Polisen, vilket möjliggörs genom BID-nätverket Skärholmens Fastighetsägare som utgör en central och operativ roll i arbetet. Kommunikationen bedöms även fungera väl mellan hyresgästerna och Polisen, eftersom både Svenska Bostäder och Stockholmshem gått ut med information om att metoden kommer införas i fastigheterna genom flygblad.

- *(Fortsättning)*

Polisen har även kunnat identifiera individer kopplade till gängkriminalitet som är kända inom Polisen sedan tidigare. Trygghetsindexet för fastigheterna har ökat vilket uppges bero på metodens införande och att hyresgästerna är nöjda med bostadsbolagens trygghetsarbeten.

- *Har andra brottsförebyggande insatser gjorts i samband med Trygga Trappan? Finns det brister i arbetsmetoden, och hur kan de åtgärdas?*

Skärholmens Fastighetsägare har en central roll i det brottsförebyggande arbetet i Skärholmens SDF generellt, genom att exempelvis anordna trygghetsvandringar och utföra trygghets-/säkerhetsbesiktningar, vilket utförs löpande. Utöver detta så har inga specifika resurser riktats mot berörda fastigheter förutom arbetet med Trygga Trappan. En potentiell brist med Stockholmsmodellen är att Polisen blir beroende av någon behöver administrera och sammanställa dataunderlagen, och att det resulterar i efterrapportering. Detta är under utveckling genom och skall förbättras genom utveckling inom AI. Den nuvarande metoden har dock en fördel när det gäller utförandet av systematiska kartläggningar.

- *Förebyggs brottsligheten eller förflyttas den någon annanstans?*

Det finns en påtaglig risk att brottsligheten flyttas runt i områden där Stockholmsmodellen av Trygga Trappan praktiseras, oftast till andra grannfastigheter med liknande fysiska förutsättningar. Att arbeta gränsöverskridande mot problemet bedöms vara den mest optimala förutsättningen för att minska risken för brottsförflyttning.

4.0. Diskussion

4.1. Metoddiskussion och bedömning av Trygga Trappan

Metoddiskussion

Att utvärdera effekten av brottsförebyggande insatser är alltid en komplicerad uppgift, i synnerhet när det kommer till att förstå relationen mellan orsak och verkan. Urban Utveckling har under många år arbetat med utvärdera och utveckla fastighetsägares arbete mot brottslighet och för ökad trygghet. Ett vanligt förekommande problem är att fastighetsägare traditionellt sett är en underskattad i resurs i trygghetsarbetet, vilket gör att många utvärderingar blir pilotstudier där utmaningen att hitta valida dataunderlag ofta är förekommande. Så har det även varit i den här utredningen och vi har därför valt ett format som utifrån vår erfarenhet är det mest effektiva; att försöka bryta ner mätbara data till så små enheter som möjligt och jämföra utfallen med en mer övergripande lägesbild. Styrkan med metoden är framför allt att man utifrån många källor kan notera och observera gemensamma mönster. Svagheten är att det statistiska underlaget ofta blir glest när det baseras på väldigt små geografisk ytor med ett litet antal observationer, vilket gör att man skall tolka resultaten med viss varsamhet.

Trygga Trappan gör det svårt för gängkriminalitet

Bedömningen är att Stockholmsmodellen av Trygga Trappan har varit en effektiv metod i att lokalisera och polisanmäla brott som kanske annars inte hade upptäckts. Det, i sin tur, föranledde att lokala polisenheter i Sverige kunde beslagta stora mängder narkotika även på annan ort. Polisens tillslag på 13 kg cannabis, 12 kg kokain och 10 kg 3-CMC motsvarar drygt ett marknadsvärde, baserat på medianpris/gram år 2020, på **21 425 000 kr** enligt bland annat Centrum för alkohol- och narkotikaupplysning (Guttormsson, 2021; s.17; se även Polismyndigheten, 2021).

Det krävs ingen djupare analys för att förstå att det innebär ett stort svinn för gängkriminaliteten när stora mängder narkotika minskar på marknaden. Beslagtagningen av narkotika och vapen, samt frihetsberövande av inblandade parter innebär på sikt att gängkriminalitetens ekonomiska verksamhet och de våldsamma konsekvenser som medföljer försvagas i områden där de har starkt fäste. Detta bedöms vara en indirekt effekt av initierandet av Trygga Trappan i Skärholmens SDF och dessutom metodens allra främsta samhällsnyttiga bedrift.

Förutom de socialt gynnande effekterna av metoden så är även den ekonomiska lönsamheten för bostadsbolagen en viktig aspekt att belysa i arbetet med Stockholmsmodellen. Enligt Sveriges Allmännyttas verktyg *Räkna med hållbarhet* så estimerades en företagsekonomisk lönsamhet på ca 50 000 kr med att arbeta med metoden, en vinst som Svenska Bostäder och Stockholmshem menar lär ha ökat eftersom kostnader för sensorerna har minskat drastiskt under 2023 och skall enligt uppgift kosta ungefär en femtondel än när de påbörjade arbetet med Stockholmsmodellen 2021*.

*Denna information har Urban Utveckling fått ta del av efter studien var utförd och tillhör således inte studiens empiriska material. För mer information, vänligen kontakta Svenska Bostäder och Stockholmshem.

4.2. Metoden kräver ett helhetsgrepp

Alla komponenter i Stockholmsmodellen behövs för att uppnå ett tillfredsställande resultat

Det är långt ifrån enkelt att utkristallisera resultatet baserat på sensorer, polisanmälningssstatistiken, bostadsbolagens Trygghetsindex eller annan relevant statistik, även om mycket pekar mot metodens fördel. Det är inte helt självklart vilken komponent av Stockholmsmodellen som har varit mest avgörande – är det samarbetet mellan fastighetsägare och Polisen, sensorerna, den administrativa rollen som Skärholmens Fastighetsägare har, eller uppsatta flygblad? Slutsatsen blir att alla komponenterna samspelar om man vill uppnå ett lyckat resultat. Trygga Trappan har som noterat införts i andra delar av landet där man inte har arbetat efter samma förutsättningar eller med samma målbild. Det är därför inte uteslutet att blotta flygbladen om att Trygga Trappan praktiseras i berörda fastigheter kan ha haft en trygghetsfrämjande effekt eftersom det stärker områdets territorialitet – det vill säga att man markerar ägande och gör anspråk på sin fastighet. Detta kan även ha påverkat resultaten i Trygghetsindex och i resultaten från EMBRACE kartverktyg.

Risker och utvecklingspotential

Trygga Trappan är en växande metod i Sverige och efterfrågan på att initiera metoden ökar. Det återstår en del faktorer som kan behöva klargöras för nuvarande och framtida praktiker. För det första, metoden har uppkommit i syfte att förebygga olaga intrång och minska ungdomshäng i trapphus och i andra utrymmen. I arbetet med Stockholmsmodellen så har fokus istället riktats mot att lokalisera hotspots för grövre brottslighet som kan, men inte behöver, vara ett resultat av just olaga intrång.

För det andra så är utgångsläget i Stockholmsmodellen att metoden utgör det sista staget i fastighetens behovspyramid, vilket gör att metoden behöver begränsas till ett fåtal fastigheter så att man kan få ut maximal effekt. Andra aktörer i Sverige har inte haft samma strategiska utgångspunkt, och har inte heller bötfällt någon för olaga intrång, även om många praktiker är nöjda och har belägg för att metoden ger goda resultat.

Det finns dock en risk med detta, nämligen att Trygga Trappan som metod blir otydlig i sin målbild och bidrar till relativt fria tolkningar av metodologisk innebörd och arbetssätt. I värsta fall så riskerar Trygga Trappan att reduceras till ett "buzzword" med oklar innebörd om inte det initiala syftet med att bötfälla olaga intrång äger rum eller utvärderas. Det kan innebära att framtida praktiker tror att goda resultat kommer automatiskt genom att sätta upp flygblad eller att bara installera HP-TT-sensorer i sitt bestånd och kalla metoden för Trygga Trappan men samtidigt missa det operativa arbetet som utförs genom samverkan.

För det tredje så är det inte i dagsläget möjligt att motbevisa förekomsten av brottsflyttning till kringliggande fastigheter, men mycket av resultatet från den här utvärderingen signalerar att det förmodligen sker i viss mån. Brottsflyttningstendenser är som tidigare nämnt svårt bekräfta eller dementera. Det beror sannolikt på vad för brott det rör sig om och hur ansträngande det är för gärningsmannen att begå dem. Det förhindrar dock inte det faktum att metoden förebygger problemet för de fastighetsägare som arbetar med metoden i Skärholmens SDF.

4.3. Slutdiskussion och rekommendationer

Stockholmsmodellen av Trygga Trappan har visats vara en effektiv metod för att förebygga skadegörelse-, narkotika- och vapenbrott för Svenska Bostäder och Stockholmshem. Att ta kontroll över lägesbilden och utvärdera om, hur och var brottsligheten flyttas till vore värdefullt för att kunna vidareutveckla Stockholmsmodellen, i synnerhet om den planeras att expandera till andra områden i länet eller i landet.

Avslutande rekommendationer

Baserat på resultatet och analysen av Stockholmsmodellen av Trygga Trappan så avslutas rapporten med en punktlista på tre potentiella rekommendationer för vidareutveckling av metoden som kan vara av värde för främjandet av lokalt brottsförebyggande arbete.

Urban Utveckling och författaren till den här rapporten står som upphovsmakare till samtliga av rekommendationerna som i sin tur är generiska och baserade på resultaten från den här studien. Rekommendationerna tar således inte någon hänsyn till faktisk målsättning hos något av de båda bostadsbolagen.

Tre rekommendationer för vidareutveckling av Stockholmsmodellen av Trygga Trappan

- Hitta sätt att producera mer nyanserade siffror i framtida utvärderingar och uppföljningar av metoden. Förslagsvis genom att integrera metodspecifika frågor i NKI-mätningar, eller att utföra en riktad undersökning till boende i de fastigheter där man har initierat Trygga Trappan. Syftet med detta är att ringa in specifika framgångsfaktorer inom arbetsmodellen, vilket bidrar till såväl metods- som kostnadseffektivisering.
- Utred tillsammans med Polisen och/eller lämplig konsultverksamhet hur brottsförflyttningsbilden i Skärholmens SDF *faktiskt* ser ut, både mellan fastigheter och bostadsområden. Ett förslag är att titta närmare på Vårberg, där trygga Trappan idag inte praktiseras och där polisanmälningarna ökar. Syftet med detta är utvärdera om metoden bidrar till bostadsbolagens ambition att minska brottslighet mellan de olika stadsdelarna i Stockholms stad vilket därmed bör påverka makrotrenden i brottsstatistiken.
- Se över möjligheten att initiera en nationell samverkansgrupp med en branschorganisation (förslagsvis Sveriges Allmännyttan eller Fastighetsägarna Sverige) som sammankallar bostadsbolag, fastighetsägare och övriga som arbetar med Trygga Trappan i dagsläget och arbeta aktivt med kunskapsutbyten. Syftet med Stockholmsmodellen har varit att befästa arbetsmetodiken för att förebygga en glidning av hanteringen till något som inte längre ger verkan.

Referenser

Avarn Security (2019). Ljudanalys ökar tryggheten i fastigheter. Publicerad 27 september 2019. Tillgänglig: <https://www.mynewsdesk.com/se/avarnsecurity/news/ljudanalys-oeakar-tryggheten-i-fastigheter-382717>

BRÅ (2011). *Hot spots för brott i sex olika städer. En studie av förutsättningarna för plastbaserat polisiärt arbete i Sverige*. Tillgänglig: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2011-12-09-hot-spots-for-brott-i-sex-svenska-stader.html>

Cohen, L. & Felson, M. (1979). "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach". *American Sociological Review*. 44 (4): 588–608.

Fastighetstidningen (2022). *Tryggare kan vi vara*. Publicerad 21 september 2021. Tillgänglig: <https://fastighetstidningen.se/tryggare-kan-vi-vara/>

Felson, M. & Clarke (1998). Displacement theory and crime prevention. Tillgänglig: https://www.crimeprevention.nsw.gov.au/Documents/displacement_theory_factsheet_oct2014.pdf

Guttormsson, U. (2021). Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2020. Centrum för alkohol- och narkotikaupplysning. Tillgänglig: <https://www.can.se/app/uploads/2021/05/can-rapport-200-narkotikaprisutvecklingen-i-sverige-1988-2020.pdf>

Karström, T (2021). *Trygghetsbesiktningar i Järva 2007 – 2020: en studie i att systematiskt förebygga bostadsinbrott genom fysiska åtgärder och förvaltning*. Urban Utveckling

Mitt i (2021). *Olidligt ljud ska få bort hänget i trapphusen*. Publicerad 27 oktober 2021. Tillgänglig: <https://www.mitti.se/nyheter/olidligt-ljud-ska-fa-bort-hanget-i-trapphusen-6.27.13305.3aaefa7b71>

Nilsson, E. & Nezirevic, A. (2018). *Trygga trappan – en brottspreventiv arbetsmodell mot olaga intrång*. Malmö universitet.

Nilsson, D. Karström, T (2019). *Kan akustisk design och musik förebygga brottslighet och öka trygghet?*. Urban Utveckling.

Polismyndigheten (2021). *Föräldraskolan. Vad du som förälder behöver ha koll på när det gäller droger*. Tillgänglig: <https://polisens.se/contentassets/download>.

Polismyndigheten (2021). *Utsatta områden – polisens arbete*. Tillgänglig: <https://polisens.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>

Sveriges Allmännyttan (2022). *Räkna med hållbarhet – Att värdera sociala insatser i den fysiska miljön*. Slutrapport. Tillgänglig: <https://www.sverigesallmannnytta.se/hallbarhet/social-hallbarhet/rakna-med-hallbarhet-ett-verktyg-for-att-vardera-sociala-insatser/>

SVT (2023). *Stockholms kriminella gäng – tvättar pengar, mördar och styr narkotikahandeln*. Publicerad 18 februari 2021. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/svt-stockholm-granskning-40-kriminella-gang-och-natverk>

Wilson, J. & Kelling, G. (1982). "Broken Windows". *www.theatlantic.com*. Retrieved 29 October 2020.

Datakällor

Boverket (2023). *Segregationsbarometern*. Tillgänglig: <https://segregationsbarometern.boverket.se/>

BRÅ: NTU – *Nationella trygghetsundersökningen 2020 – 2022*: <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/nationella-trygghetsundersokningen.html>

BRÅ: *Statistikdatabasen 2021 – 2022*: <https://statistik.bra.se/solwebb/action/index>

Polismyndigheten: *RAR-databas 2021 – 2022*.

Region Stockholm: *Regional Lägesbild 2020 – 2022*: <https://sll.maps.arcgis.com/home/index.html>

SKAFAST: *Registrerade händelser 2022*

Stockholms stad: *Trygghetsmätning 2020*: <https://start.stockholm/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/undersokningar/trygghetsmatningen/>

Stockholmshem : *NKI/Trygghetsindex 2017–2022*

Svenska Bostäder: *NKI/Trygghetsindex 2017–2022*

Urban Utveckling & Samhällsplanering AB
Drottningholmsvägen 10
112 43 Stockholm
info@urbanutveckling.se

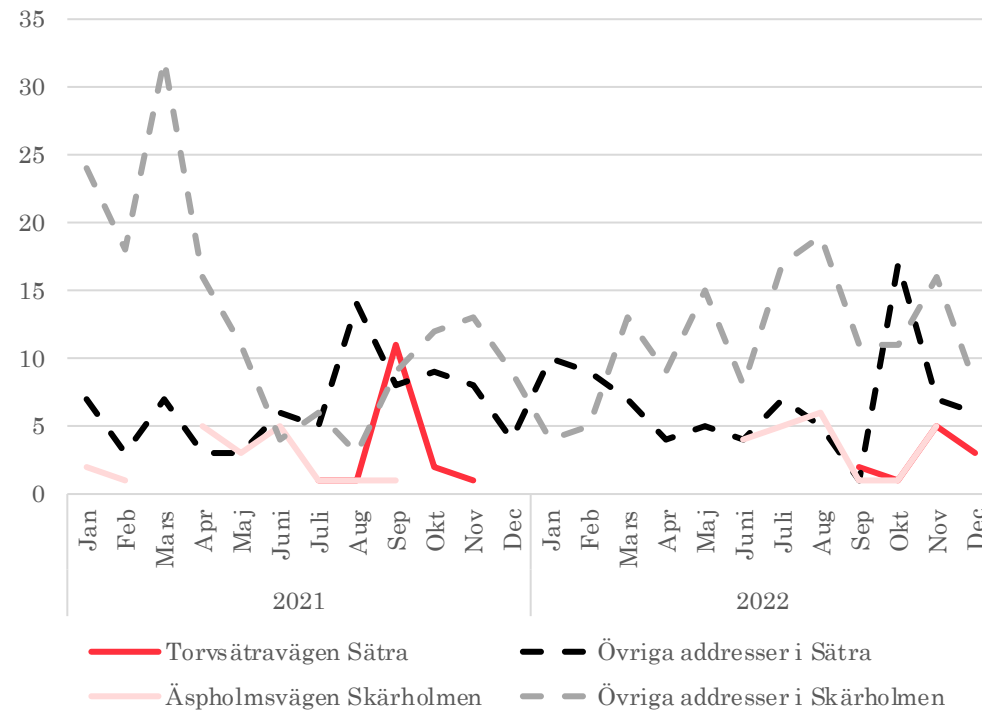
BILAGA 1 : Polisanmäld brottslighet från RAR-databasen 2021 och 2022

Beskrivning av statistiken

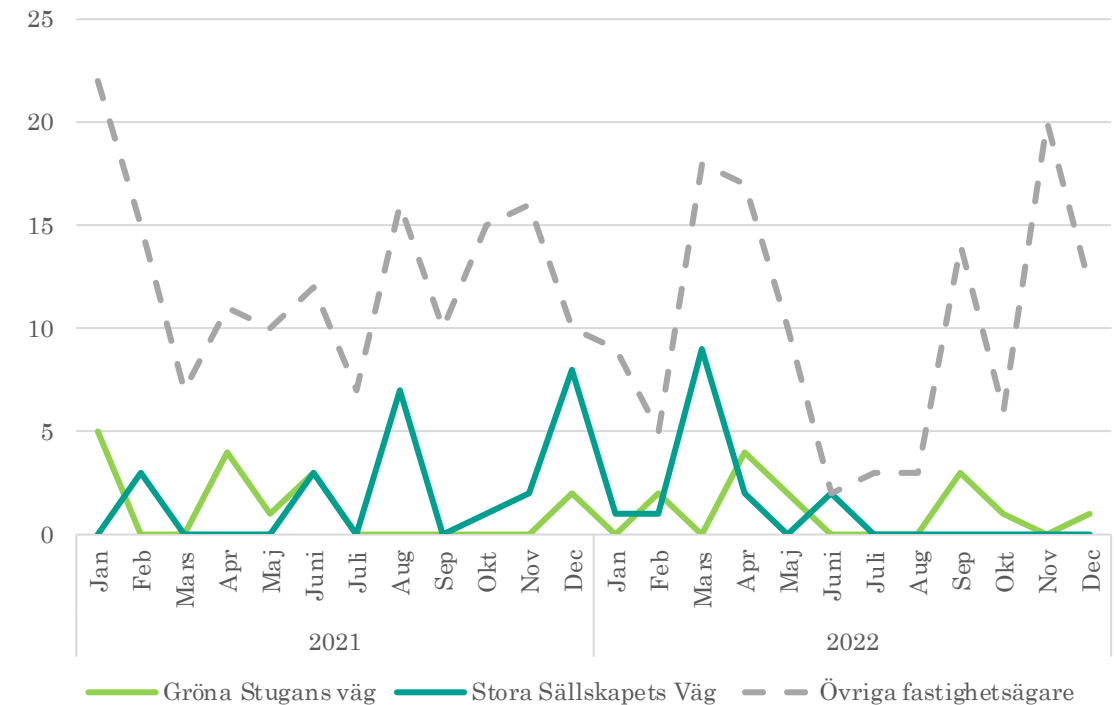
- Statistiken visar antalet i polisanmälda brott i tre kategorier; narkotika-, vapen- och skadegörelsebrott i Skärholmens SDF. RAR-databasen är aggregerad på adressnivå vilket innebär att informationen går att reducera till fastighetsägare givet att man känner till ägarstrukturen. Statistiken är i det här fallet reducerad till Svenska Bostäders och Stockholmsheims bestånd där Trygga Trappan praktiseras, samt fastighetsägare som äger flerbostadshus i nära anslutning till bestånden.
- Diagrammen visar tidsserier för anmäld brottslighet i respektive stadsdel där Trygga Trappan praktiseras. Samtliga anmälningar på adresser utanför Svenska Bostäders och Stockholmsheims bestånd har sammanställts till variabeln ”Övriga fastighetsägare”.
- Syftet med att presentera statistiken är försöka falsifiera hypotesen om att brottsligheten förflyttas runt i närområdena som konsekvens av situationella insatser, i det här fallet Trygga Trappan.
- Dataunderlaget visar inte några tydliga mönster på att brottsligheten ökar eller minskar inom berörda fastigheter. Istället så stärks hypotesen om att brottsligheten är ett cykliskt fenomen i Skärholmens SDF och säsongsberoende. Det går inte att dementera påståendet om att brott förflyttas men det går inte att finna stöd för påståendet heller.
- För mer information om brottsligheten i Skärholmen vänligen kontakta Skärholmens Fastighetsägare eller Polismyndigheten.

Anmälda narkotikabrott

Narkotikabrott i Sättra och Skärholmen

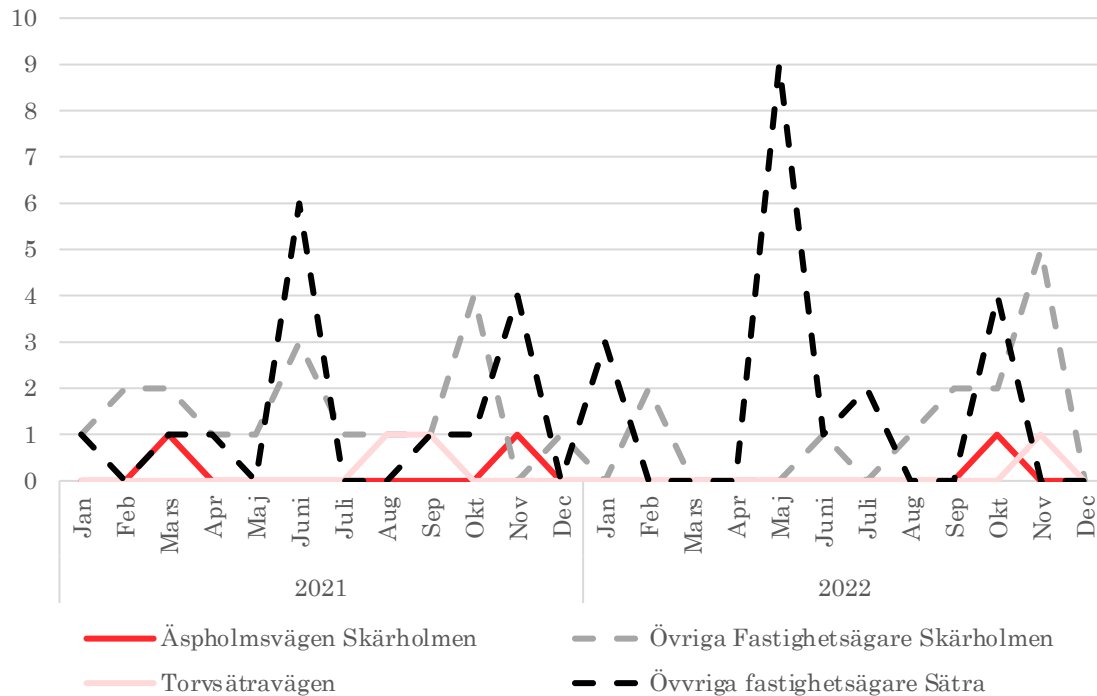
Narkotikabrott i Bredäng

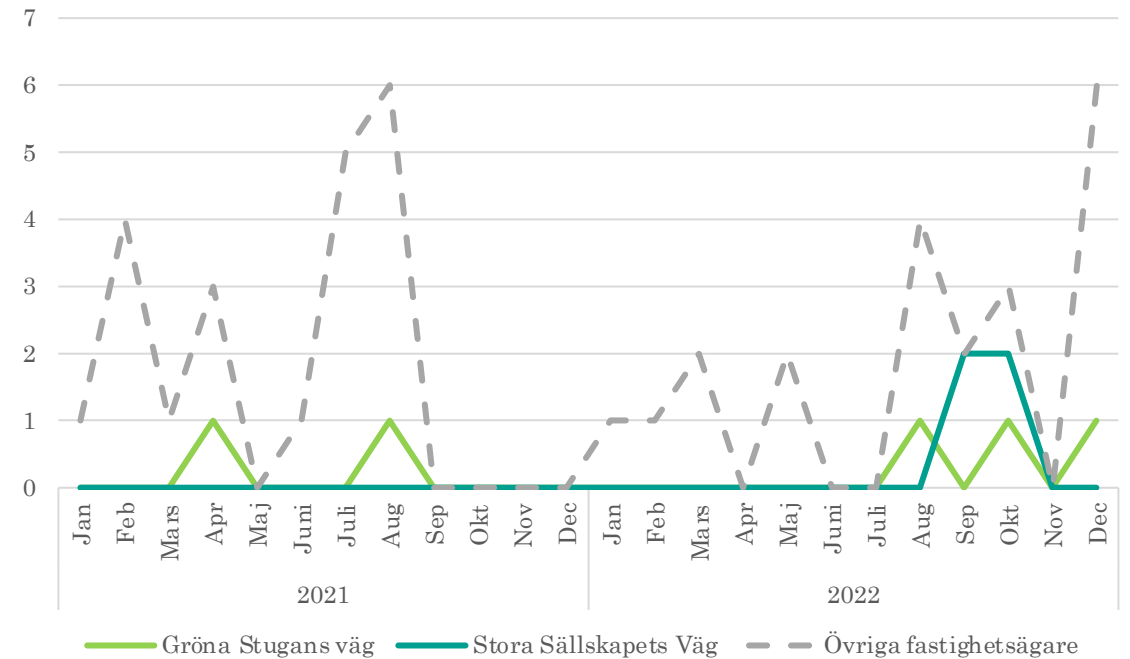
Källa: Polismyndigheten, 2023.

Anmälda vapenbrott

Vapenbrott i Sättra och Skärholmen

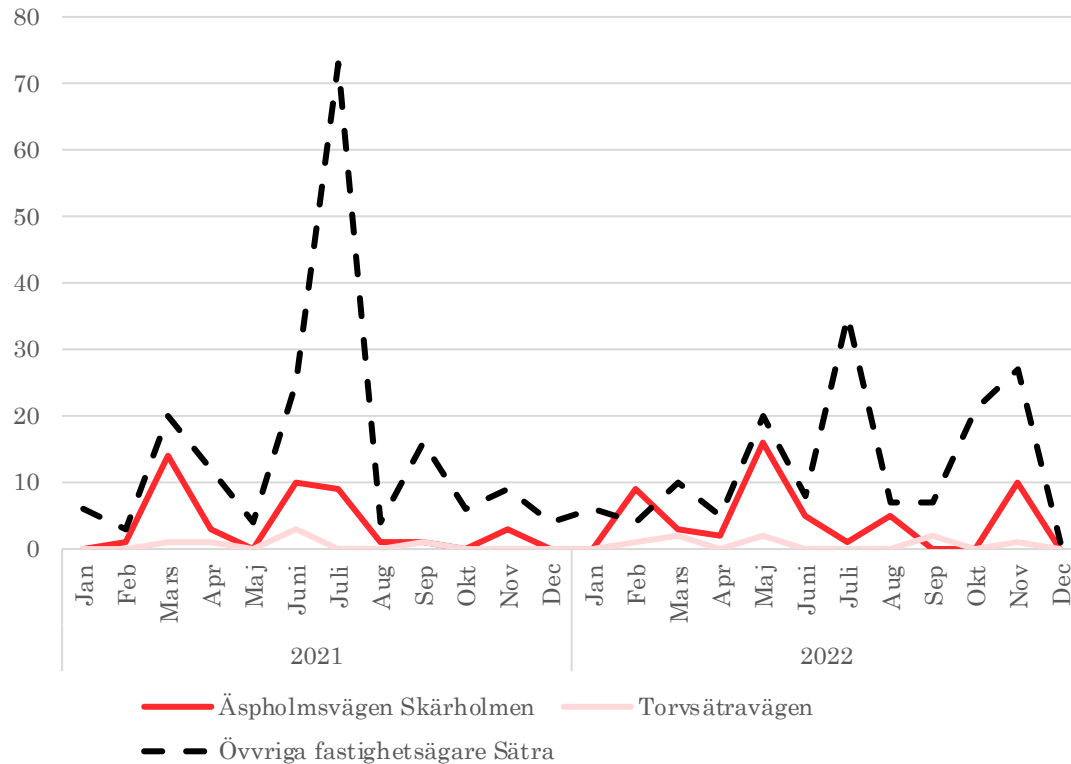
Vapenbrott i Bredäng

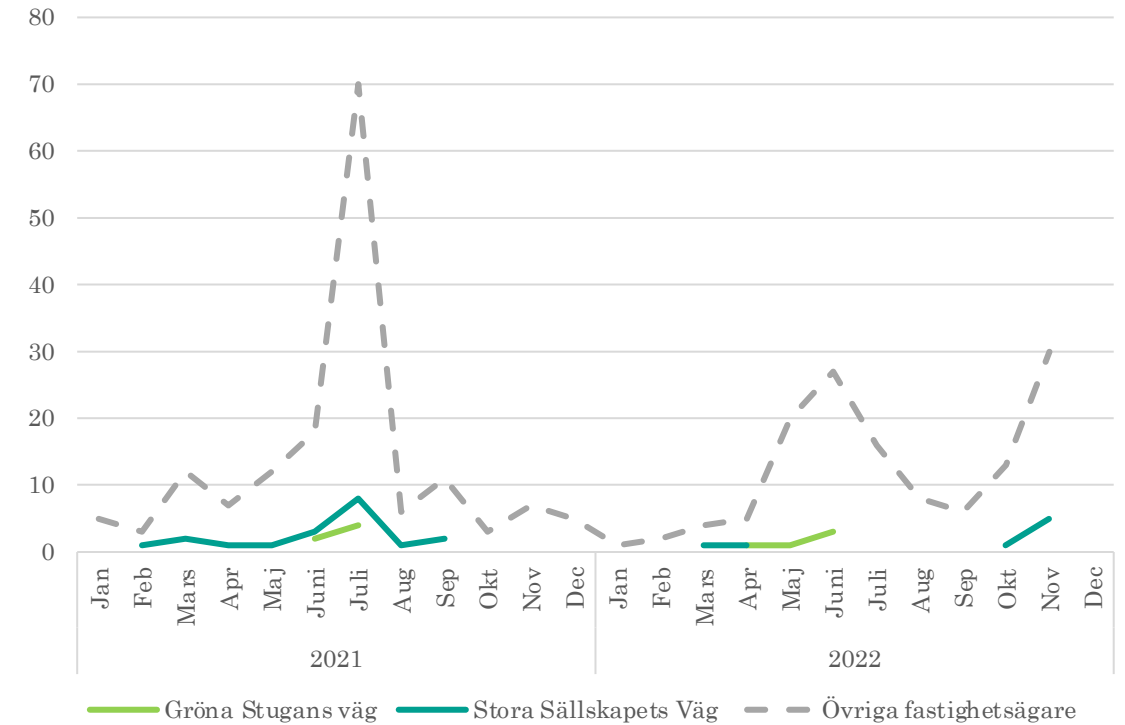
Källa: Polismyndigheten, 2023.

Anmälda skadegörelsebrott

Skadegörelsebrott i Sättra och Skärholmen

Skadegörelsebrott i Bredäng

Källa: Polismyndigheten, 2023.